MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Inleiding 2.1-0

Muurtekens in Europa

De muurtekens van Belgie en Frankrijk zijn vooral te vinden in de graafschappen van Atrecht, Vlaanderen en in de Thiérache, destijds zuidelijk Henegouwen (later Picardië), en verder verspreid in Normandië.

Maar sinds we er meer op gespitst zijn komen we ze door heel België tegen, zolang er in de late middeleeuwen maar niet te veel in natuursteen is gebouwd.

Verder zijn er nog te vinden in het zuidelijke deel van Nederland, onder de grote rivieren, het westen van Duitsland Nederrijn-Westfalen, Nedersaksen en Sleeswijk Holstein) en in het voormalige Oost-Pruisen.

Ook tref je ze aan in Groot Brittannië.

Maar nu eerst aandacht voor **België**.

De Zuidelijke Nederlanden rond 1530

De Zuidelijke Nederlanden rond 1600

Rumbeke: Het Kasteel van Rumbeke

Rumbeke (onder de rook van Roeselare in West Vlaanderen) is vooral bekend vanwege van het **Kasteel van Rumbeke**. Dit kasteel werd tussen 1520 en 1535 gebouwd. Het is een van de oudste kastelen in België en dateert uit de vroege Renaissance. Het kasteel werd grotendeels in baksteen opgetrokken, met hier en daar zandsteen. De peerspits werd later toegevoegd.

Op de buitenmuren zijn nog tal van **metseltekens** te vinden.

Kasteel Rumbeke

Maalkruis en vuurslag

Foto rechts boven: onder het **maalkruis** is hier een **vuurslag-teken** te vinden dat mogelijk een band aangeeft met de hertogen van Bourgondië.

De combinatie van **maalkruis** en **vuurslag** kan wijzen op een teken dat blikseminslag moet weren.

Vuurslag en 'sleutel'-kruis

Vuurslag

'Sleutel'-kruis

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

West-Vlaanderen 2.1-1

De Westhoek van Vlaanderen

Terwijl hier bij ons deze muurtekens behoorlijk zeldzaam zijn, blijkt er toch een streek, waar ze volop voorkomen. Dat is de uiterste **westpunt van Vlaanderen** en het **Departement Nord in Frankrijk**, wat ooit ook tot Vlaanderen behoorde en waar de oudere bevolking ook nu soms nog wel een mondje Vlaams spreekt.

Ik ben er op 1 dag doorgetrokken en heb een stuk of 12 kerken en een paar woonhuizen gevonden met vergelijkbare muurtekens.

Wat opvalt is de kleurstelling geel-rood en soms geel-blauw.

Loker: Sint-Pieterskerk

De Sint-Pieterskerk werd volledig verwoest in de eerste wereldoorlog, met name in de periode 1917-1918. De kerk werd in 1924 heropgebouwd door architect A. Dumon.

Hij ging hierbij uit van het plan van de 15e eeuwse laat-gotische kerk, waarvan ze de zware, grondig gerestaureerde, westertoren behield. De kerk werd net voor Wereldoorlog II beschermd, namelijk in 1939. De toren van deze driebeukige kerk is geflankeerd door vier sierlijke kegelvormige hoektorentjes.

Loker in 1918, met links de ruine van de kerk

De toren van deze Sint-Pieterskerk ligt aan de voet van de Rodeberg in Loker (Heuvelland) en is de hoogst gelegen kerk van West-Vlaanderen.

Op de toren zijn diverse symbolen aangebracht, waaronder ook een **wapenschild**. Het **X-teken** zien we meerdere keren hier.

Muurtekens op de kerktoren van Loker

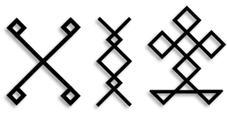

Als er versieringen aan de tekens optreden wordt het erg moeilijk om ze met zekerheid te duiden. Het middelste teken op de foto boven kan een **ING-rune** voorstellen.

Muurtekens westzijde kerktoren

Muurtekens van de kerktoren zuidwest aanzicht

Muurtekens van de kerktoren zuidwest aanzicht

Twee gekruiste sleutels?

Het stadswapen van **Leiden (NL)** bestaat uit 2 gekruiste sleutels.

Toen in 1121 de graven van Holland een kapel lieten bouwen op de plek van de latere Pieterskerk, wijdde de **Utrechtse bisschop Godebald** deze aan de apostel Petrus, de bewaker van de hemelpoort. Zijn symbool van de twee gekruiste sleutels siert sindsdien het Leidse stadswapen.

Zou dit het verklarende verband kunnen zijn tussen het (rechter) metselteken en de sleutels tot de hemelpoort? Was dit enkel het teken van de bisschop van Utrecht of kenden meerdere bisdommen een vergelijkbaar teken?

De kerk van Loker was eveneens een Pieterskerk. Hoort het Petrussymbool daar niet juist op thuis?

Het wapen van Leiden met 2 gekruiste sleutels

Wapen van paus Nicolaas V (1447 tot 1455)

Pauselijk wapen

Maar ook het **pauselijk wapen** kent de **gekruiste sleutels,** die herinneren aan Petrus als eerste bisschop van Rome. Paus Nicolaas V had ze niet alleen achter het schild, zoals alle pausen, maar ook in het wapenschild. Misschien is er geen directe relatie met het pauselijke wapen, maar er kan wel een gezamenlijke verbinding met Petrus zijn.

Bouw van een toren in de Middeleeuwen

In detail: steengrijptang

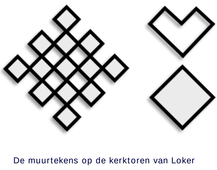
Andere hypothese

Misschien net zo onwaarschijnlijk, maar je moet ze toch eens opgeworpen hebben, is de volgende link: namelijk die met een **steengrijptang**. In de Middeleeuwen kende men dit symmetrische gereedschap al wel om stenen mee op te takelen.

En sowieso geeft het plaatje ons een mooi beeld van bouwactiviteit in die tijd.

Loker: muurtekens kerktoren zuidzijde

De muurtekens op de kerktoren van Loker

De graaf van Hoorne

De graven van Horn (bij ons beter bekend als Hoorne) stammen van een oude familie, die al bekend is vanaf 1102. Het stamgebied is Horn en de omliggende plaatsen, maar ze bezaten grote gebieden in het huidige Limburg, Noord Brabant, Belgisch Limburg en **West Vlaanderen, zowel in het Belgische als in het Franse deel**).

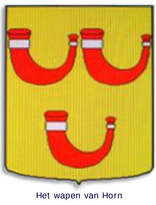
Hun geslachtswapen is dat van de 3 hoorns en siert de toren van Loker.

Het wapen komt nog in tal van gemeentewapens in de genoemde streken terug. Als vertegenwoordiger van een apart vorstendommetje had de graaf van Hoorne ook zitting in de Duitse landdag. Daarnaast behoorde de graaf van Hoorne tot de ridders van het Gulden Vlies.

Na de onthoofding in 1568 van **Philips de Montmorency**, graaf van Hoorne in Brussel (tezamen met de graaf van Egmond) kwam het oorspronkelijke stamgebied in handen van de bisschop van Luik, de graaf van Loon.

Het kasteel van de graven van Horn te Horn (Limburg)

Het wapen van Horn

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

West-Vlaanderen 2.1-2

Westvleteren: Sint Martinuskerk

Deze laatgotische hallenkerk met Romaanse onderdelen is beschermd.

De kerk heeft een kunstvol interieur met H. Barbara-altaar in late renaissance, een barokke biechtstoel uit 1693 en een 18de eeuwse preekstoel in bijzonder fraai houtsnijwerk.

Aanzicht kerk

Kerkmuur met teken in het rood

Hier een **maalkruis** in het blauw en afgezet met rood

Voorbeeld van maalkruis

Westvleteren: Tempeliershoeve

Een hoeve, de Tempeliershoeve, met een lange geschiedenis.

In de toren een combi van **ruit** met **maalkruis.**

In het aanzicht opnieuw een combi **ruit** met **maalkruis** en ook een **toverknoop**.

West-Vleteren: Tempeliershoeve

Hoog in de toren een combi van **ruit** met **maalkruis** en een **toverknoop**.

Toverknoop

Een **combinatie** van **ruiten** en meer naar rechts een losse **ruit**.

West-Vleteren: Tempeliershoeve

Woesten: Sint Rictrudis-kerk

Deze vijftiende-eeuwse kerk met een merkwaardige zware toren zonder naald (1447) werd tijdens de oorlog 1914-1918 volledig verwoest. In 1922-1923 werd de gotische kerk weer opgebouwd naar de oorspronkelijke plannen.

De parochie Woesten ontstond in de 12de eeuw. Voordien was het een deel van Reninge waar weinig bewoning was en waar het vee op gemeenschappelijke gronden kwam grazen onder begeleiding van een herder.

Sinte-Rictrude is de patrones van de kerk van Woesten. Men kwam ze eertijds dienen tegen de vallende ziekte en gelijkaardige kwalen, zowel onder de mensen als onder het vee. De aanpalende parochie, Reninge, heeft dezelfde beschermheilige.

Zo pleegt men te zeggen: Reninge is de moeder en Woesten de dochter. Paus Innocentius XI verleende in 1680 een volle aflaat. Zowel te Reninge als te Woesten wordt Sinte-Rictrude sedert onheuglijke tijden vereerd door een eigen officie, dat ontleend is aan het Proprium van de abdij van Marchiennes.

De kerk van Woesten (B)

De relikwie van Sinte-Rictrude die te Woesten vereerd wordt bestaat uit een deeltje van de relikwie van Reninge, die in 1722 en 1746 voor echt erkend werd door de bisschop van Ieper. Het deeltje werd aan Woesten geschonken in 1804. In de kerk van Woesten bestaat er verering van Sinte-Brigida, de H. Apollonia en O.L.Vrouw van de zeven Weeën.

De kerktoren van Sinte-Rictrude

Links **hagelkruis**, midden **toverknopen** en rechts een **ING-rune**. Dat de tekens zo duidelijk zijn, komt doordat ze bij de herbouw na de 1e WO weer opnieuw zijn aangebracht.

De kerktoren muurtekens in detail

Twee duidelijk zichtbare maaltekens in de zuidzijde van de kerktoren.

De kerktoren zuidzijde

Maalkruis en **ruit** gecombineerd komt ook in Nederland wel op een paar plaatsen voor. Hier is de **ruit** met de **hoekpunten**-versiering bijna een uitgerekte **toverknoop**.

De kerktoren noordmuur

Kerktoren-noordmuur in detail

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

West-Vlaanderen 2.1-3

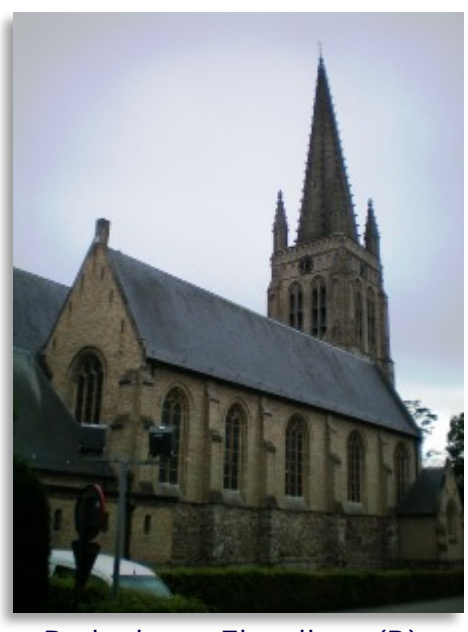
Elverdinge: Laat-Gotische hallenkerk

De **Sint-Petrus en Pauluskerk** is van oorsprong een Romaanse kerk uit ca. 1100. In de 14e en 15e eeuw is die omgebouwd tot laatgotische hallenkerk.

In de Franse tijd werd de inboedel kort en klein geslagen en in de 1e WO ging het hele gebouw aan gruzelementen.

Elverdinge: kerk vlak na de oorlog

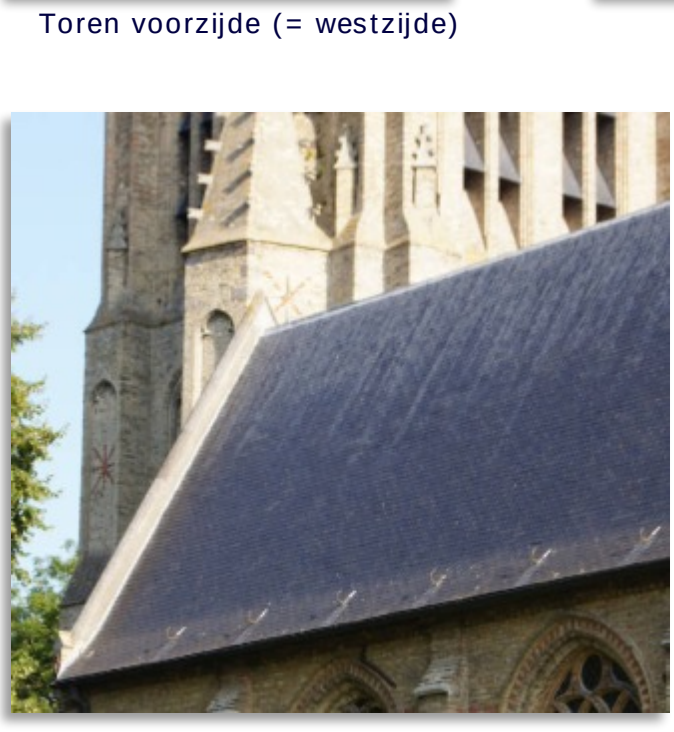
De kerk van Elverdinge (B)

Toren voorzijde (= westzijde)

Combi maalkruis met wijdingskruis en maalkruis

Rechtsboven: een combiteken van **maalkruis** en groot **wijdingskruis**. Rechts een blauw **maalkruis** met daarnaast boven het raampje mogelijk een **vuurslag**.

Achterzijde toren: Hagal-rune teken

Toren zuidzijde met maalkruis en toverknoop

Detail ruit met maalkruis

Onder links: een combi-teken van **ruit met maalkruis** versierd met kleine **ruitjes** en rechts daarvan een **Ing-rune** teken met een gewoon **maalkruis**.

Elverdinge: beschermheilige Sint Livinus boven de deur

In detail beschermheilige St. Livinus boven de deur

Brugge: Voormalig Sint-Janshospitaal

Deze metseltekens staan op de muur van de voormalige kraaminrichting van het oud **Sint-Janshospitaal** aan de Mariastraat. Oorspronkelijk waren dit vier woonhuizen uit de 16e eeuw.

Het zijn wel bijzonder eigenaardige tekens en bij mijn weten uniek in hun soort. Een **dubbel maalkruis** en bovenin iets wat het meest weg heeft van een **metselaars-huismerk**. Met daarbij nog een letter **C** in natuursteen.

Door de schuine manier waarop de grijsgeglazuurde stenen ingemetseld zijn in de muur, ziet het er echt niet uit als middeleeuws, maar eerder als een **19e eeuwse poging** om een muur een oude mysterieuze impressie te geven.

Mariastraat: het voormalige Sint-Janshospitaal

Voormalig St. Janshospitaal detail

Voormalig St. Janshospitaal: detail

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

West-Vlaanderen 2.1-4

Alveringem: Sint Audomarus

De laatgotische kerk van Alveringem, gewijd aan Sint Audomarus (St Omer), stamt uit de 16e-17e eeuw. Hij werd ernstig beschadigd in de WO I en is daarna gerestaureerd. De massieve vieringtoren is 46 m hoog en werd vermoedelijk in de 18e eeuw herbouwd..

Sint Audomaruskerk

Op de muur zien we een vuurslagteken

Het vuurslagteken in detail.

Vuurslagteken

Op de foto links zien we, als we goed turen 7 kruistekens op rij. Niet onmogelijk dat dit getal bewust is gekozen.

Links van de toren op de zijbeuk

Anzegem: Chateau Verhaeghe

Het landgoed Chateau Verhaeghe te Vichte bij Anzegem.

Chateau Verhaeghe te Vichte bij Anzegem

De grote schuur aan de zuidzijde van het neerhof werd opgericht rond 1500, zoals blijkt uit de ingemetselde **wapenschilden** van *Vichte en Vichte-Wielant*.

De toegangspoort, geflankeerd door twee torentjes, is ouder en dateert waarschijnlijk uit de eerste helft van de 15de eeuw, toen Olivier van der Vichte heer van Vichte was. Ook de duiventoren moet uit deze tijd zijn.

De ingemetselde wapenschilden

De woning op het Neerhof werd opgericht in 1763, terwijl de magazijnen aan de zuidzijde dateren van 1859. Sedert 1682 woonde de heer van Vichte er niet meer en werden het kasteel en de heerlijkheid verhuurd.

Duiventoren detail

Chateau Verhaeghe

Poperinge: Hoeve

De hoeve aan het Abelestationsplein 30 te Poperinge.

Abelestationsplein 30 met toverknoop

Detail toverknoop

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

West-Vlaanderen 2.1-5

Deinze-Meigem: Sint-Niklaaskerk

Meigem ligt net over de provinciegrens in Oost-Vlaanderen. Op de muur vinden we een restant van een metselteken.

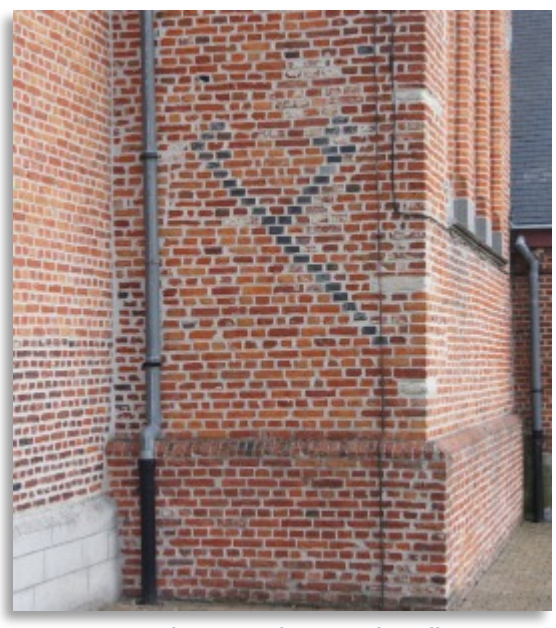
De oudste sporen van de Sint-Niklaaskerk gaan terug tot 1218, alhoewel ze nog ouder kan zijn. Onder pastoor Pieter Moortgat werd de kerk volledig verbouwd en was ze af in 1734. Eind 19de eeuw kwam er een tweede grondige verbouwing en kreeg ze haar huidige vorm.

Maar de beide oorlogen zorgden ervoor dat de kerk nog tweemaal onder handen diende genomen te worden.

Het was trouwens aan dezelfde priester te danken dat men aan de relikwie kwam van de **bebloede geselkolom van Christus**, zodat men vanaf 1724 kwam bedevaarten naar Meigem tegen bloedziekten.

Deinze-Meigem: kerk

Deinze-Meigem: detail

Deinze-Vinkt: St. Bartolomeuskerk

Vinkt heeft een gotische kerk, de Sint-Bartolomeuskerk. Deze kerk kwam er na de ineenstorting van de vorige in 1615. De spits werd zwaar beschadigd in 1918.

Het **Latijns kruis** is aangebracht in een muur van wat modernere datum.

Deinze-Vinkt: kerk

Deinze-Vinkt: kerk

Latijns kruis

Haringe: Oude pastorie van 1634

Een paar 100 meter van de Sint-Martinuskerk verwijderd ligt de oude pastorie met jaartal 1634, nu niet meer in die functie.

Haringe: Oude pastorie

Haringe: Nachtegaalstraat

Verder weg van het dorp Haringe aan de Nachtegaalstraat zien we deze gerestaureerde boerderij.Behalve het **jaartal** nog 2 **harten** en een **calvariekruis**.

Haringe: Nachtegaalstraat

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

West-Vlaanderen 2.1-6

Krombeke: Sint Blasiuskerk

De kerk van Krombeke heeft **Sint Blasius** als patroonheilige. Het is een driehoekige laat-gotische hallenkerk, waarvan de oostpartij met koor en kapellen vroeg 15e-eeuws zijn en de vieringtoren 16e eeuws.De onderbouw van noord-zuid en westgevel bestaat geheel of gedeeltelijk uit natuurstenen metselwerk.

Op foto links onder een **maalkruis** en rechts onder een **calvariekruis**, beiden in een heel lichte steen uitgevoerd.

De kerk van Krombeke

In detail een maalkruis

Detail van calvariekruis

Leisele: Sint-Martinuskerk

De **Sint-Martinuskerk** is een laatgotische hallenkerk van rond 1500. De kerk werd meermaals door brand geteisterd, de laatste keer in 1909. Dat aan de gotische kerk een Romaans bedehuis voorafging, valt af te lezen uit het ijzerzandsteen waarmee een deel van de centrale westgevel opgetrokken is.

Onduidelijk teken, mogelijk onderste deel van een **calvariekruis**.

Sint-Martinuskerk

Lo (bij Reninge): Klooster Grauwzusters

In het centrum van Lo vinden we het voormalige klooster van de **Grauwzusters**. Dit waren zusters van de *3e orde van Sint Franciscus*.

Het klooster is nu gemeentehuis van de stad. Het klooster werd gesticht in 1492. Een jaar later kregen ze van keizer Maximiliaan I toestemming voor de bouw van een kleine kapel, een eetzaal, slaapgebouw en toren met klok.

De zusters hielden zich in Lo bezig met het bestrijden van de pest.

In de 1e WO moest de toren het onder Duits geweld ontgelden alsmede het 17e eeuws hospitaal aan de oostzijde van de markt.

De toren werd herbouwd en de westvleugel werd historiserend gerestaureerd en aangepast.

Grauwzusters-klooster

Links ING-rune en rechts ruit-ornamenten

In detail Latijns kruis en vuurslag

Lo: Duiventoren op Noordstraat 9

Bewaard is nog de 18e eeuwse duiventoren, versierd met metseltekens.

De duiventoren maakte deel uit van het complex van de oude Sint Pieters-abdij van Lo-Reninge, die inmiddels in gebruik is als hotel.

Duiventoren

Duiventoren detail

Als metseltekens een maalkruis, hart-symbool, ruitteken en een 7? te zien rechtsboven op de detail foto.

Metseltekens in detail

Lo: Sint Pieterskerk

Het oudste gedeelte, het gotische priesterkoor stamt uit de 13e eeuw. In 1119 wordt reeds melding gemaakt van de kerk; later is die verschillende malen verbouwd. Tussen 1435 en 1496 werden de zijbeuken en het zuidertransept verder opgetrokken.

De hallenkerk in neogotische stijl was vroeger een deel van de Sint-Pietersabdij van de Augustijnen. De monniken gebruikten het deel van de kerk tussen het transept en het priesterkoor, voorzien van een houten koorgestoelte uit 1624. De noorderbeuk deed dienst als abtskapel. De abdij heeft 1093 als stichtingsdatum en werd in 1797 verlaten als gevolg van de Franse revolutie. Plundering in 1478 en een brand in 1580 maakten heropbouw noodzakelijk. Die gebeurde in dezelfde stijl. In 1847 werd de abdiekamer die de parochiekerk afsloot van de abtskapel afgebroken. Een neogotischetoren verving de oude, romaanse vieringtoren (1866-1869). De volgende heropbouw volgde na de verwoesting van de kerk in 1915 tijdens de Eerste Wereldoorlog.

Sint Pieterskerk

Het oudste gedeelte, het gotische priesterkoor stamt uit de 13e eeuw. In 1119 wordt reeds melding gemaakt van de kerk; later is die verschillende malen verbouwd. Tussen 1435 en 1496 werden de zijbeuken en het zuidertransept verder opgetrokken.

De hallenkerk in neogotische stijl was vroeger een deel van de Sint-Pietersabdij van de Augustijnen. De monniken gebruikten het deel van de kerk tussen het transept en het priesterkoor, voorzien van een houten koorgestoelte uit 1624. De noorderbeuk deed dienst als abtskapel. De abdij heeft 1093 als stichtingsdatum en werd in 1797 verlaten als gevolg van de Franse revolutie. Plundering in 1478 en een brand in 1580 maakten heropbouw noodzakelijk. Die gebeurde in dezelfde stijl. In 1847 werd de abdiekamer die de parochiekerk afsloot van de abtskapel afgebroken. Een neogotischetoren verving de oude, romaanse vieringtoren (1866-1869). De volgende heropbouw volgde na de verwoesting van de kerk in 1915 tijdens de Eerste Wereldoorlog.

Detail van een maalteken

Drie maalkruizen aan elkaar en het hartteken

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

West-Vlaanderen 2.1-7

Reningelst: Sint Vedastuskerk

Reningelst heeft één kerk, de **Sint Vedastuskerk**. In het jaar 1568 werden de drie priesters van Reningelst vermoord, omwille van de godsdienstoorlogen rond die periode. De kerk werd in 1583 in brand gestoken door leperse Geuzen. Na de restauratie kreeg de kerk haar huidige vorm (omstreeks 1623).

Deze kerk werd nogmaals verwoest tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1918).

De kerk van Reningelst

Kleine toren met metselteken

Sint-Vaast of Sint Vedastus was bisschop van Atrecht (=Arras), andere namen voor Vedastus zijn: Vast, Gaston en Foster.

Toen Vedastus aan het hoofd van het bisdom Atrecht kwam te staan, was het gebied door de Hunnen geplunderd. Omdat hij de ermee gepaard gaande wanorde geleidelijk kon terugdringen, werd Vedastus ook betrokken bij het bestuur van het bisdom Kamerijk.

In 667 werden de relieken van Sint-Vaast van de Mariakerk in Atrecht naar de nabijgelegen Sint-Pieterskerk overgebracht. Rond deze kerk werd toen begonnen met de bouw van de latere, benedictijnse abdij van Sint-Vaast.

In de kunst wordt de heilige voorgesteld als bisschop met een beer of wolf, beide symbool voor het heidendom. Vedastus van Atrecht is patroonheilige van kinderen en moeilijk lopenden. Op de afbeelding hieronder wordt Sint-Vaast afgebeeld als bekeerder van de heidenen, in dit geval joden (uitgebeeld door de dragers van de tijdens de Middeleeuwen voor joden verplichte jodenhoed, vergelijkbaar met de Davidster).

Sint Vedastus preekt tot Joden

Ingemetseld natuurstenen Latijns kruis

Hier links een **Latijns kruis** ingemetseld in een natuurstenen muur. Dit komt niet vaak voor. Aan de kleur van de muur is goed te zien dat het van ijzerhoudend gesteente is.

Reninge: Sint-Rictrudiskerk

De parochie en de kerk zijn genoemd naar Sint-Rictrudis. De vroegere Sint-Rictrudiskerk was gebouwd in Romaans opleftstijl, maar werd tijdens de Eerste Wereldoorlog vernield.

De kerk werd in neogotische stijl heropgebouwd in 1921 en later als monument geklasseerd.

Reninge: St. Rictrudis

Maalkruis uitgevoerd in rode en grijze steen

Maalkruis uitgevoerd in rode steen

Vlamertinge: Sint-Vedastuskerk

De vroegste gegevens over Vlamertinge dateren uit de middeleeuwen. In 857 werd eenkapel gebouwd in Vlamertinge. In 970 werdIeper vernield en brandde de kapel van Vlamertinge af. Het oudste document, tot heden bekend, waarop de naam Flambertenges voorkomt, is een akte van het jaar 1066.Boudewijn van Rijsel, graaf van Vlaanderen, zijn vrouw Adela en hun zoon Boudewijn, kenden in deze akte goederen toe aan de kerk en het kapittel van Sint-Pieters te Rijsel. Deze goederen waren onder andere een tiende gelegen te Elverdinge en eveneens een tiende gelegen te Vlamertinge - "In territorio Furnensi, in villa Elverzenges, decinam unam; Flambertenges decinam similiter unam ".

De toren is van 1505.

De huidige toren van de Sint-Vedastuskerk in Vlamertinge (Ieper) werd gebouwd in 1505 en is het enige restant van een gotische kerk die in 1793 volledig uitbrandde. Toen de kerk in 1808-1823 onder leiding van Joseph-Auguste Lernoud werd hersteld en herbouwd, werd de gotische westertoren in de kerk geïntegreerd. De kerk werd nogmaals hersteld en vergroot in 1897-1898, ditmaal volgens plannen van Jozef Viérin. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd de Sint-Vedastuskerk grotendeels vernield, op de massieve toren na. De zwaar beschadigde westertoren werd bij de wederopbouw van 1920-1923 hersteld en geïntegreerd in de reconstructie van de vooroorlogse kerk.

Het is een voorgeplaatste massieve westertoren op vierkant grondplan. De toren zelf telt drie geledingen en is opgetrokken in gele baksteen boven een basis in Atrechtse zandsteen.

St.Vedastuskerk

St.Vedastuskerk

St.Vedastuskerk

Tweemaal een **maalkruis** en een onduidelijk **hartteken**?

Waregem: Hoeve Nieuwenhove

De eerste schriftelijke vermelding van de heerlijkheid Nieuwenhove dateert van 1403. Olivier van der Vichten had toen de heerlijkheid in leen van de graaf van Wakken. De naam van de heerlijkheid zou kunnen gelezen worden als het nieuw hof tegenover het oude hof te Vichte.

Voor de 15de eeuw moet er een houten gebouw gestaan hebben, dat echter door een overstroming vernield werd. Het eigenlijke kasteel werd gebouwd tussen 1419 en 1467. Het was waarschijnlijk opgetrokken in baksteen en was eerder een riant herenhuis dan een goed verdedigbare burcht. De centrale toren en de twee kleine hoektorentjes waren bedoeld als versiering en symbool van de macht van de heer. Het kasteel was duidelijk het centrum van waaruit het grondgebied bestuurd werd.

In de 18de eeuw was het kasteel vervallen. In 1757 werd het volledig vernieuwd en uitgebreid, maar met de Franse Revolutie werd het kasteel leeggeroofd en verdween het definitief.

Nog iets over zijn de schuur, de duiventoren en het poortgebouw.

Via een stenen brug over de wal bereik je het poortgebouw. Dit vertoont 18de-eeuwse gedeelten met 19de-eeuwse aanbouwsels. Het gebouw is opgetrokken in Franse baksteen en vertoont naast het wapenschild van de heren van Nieuwenhove, een vijftal metselaarstekens in donkere baksteen.

Wat precies bedoeld wordt met het wapenschild is niet duidelijk.

Waregem Nieuwenhove, poortgebouw

Diverse **maalkruizen** en een ornament wat een beetje op **geploegd akker** lijkt.

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

West-Vlaanderen 2.1-8

Waregem-Vichte: De Oude Kerk

De Oude Kerk dateert oorspronkelijk uit 1110. Het was een eenvoudige zaalkerk in Doornikse steen met een klokkenmuur, gebouwd in opdracht van monniken uit Reims.

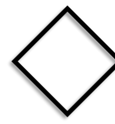

De grootste uitbreiding kende het kerkje in de 14de eeuw. Binnenin vindt men merkwaardig en vrij uniek stucwerk uit de 17de eeuw, alsook een zeldzame koperen grafplaat voor Florentine Wielant, een van de echtgenotes uit het geslacht "van der Vichte". Thans wordt het oude kerkje gebruikt als expositieruimte en cultuurcentrum.

Waregem-Vichte: de Oude Kerk

Ruittekens in het metselwerk.

Het ruitteken

Watou: Sint-Bavokerk

Een cultureel zomerfestival met opvallende gekleurde duifjes op de daken in het centrum. Maar ook metseltekens op de kerktoren van de Sint- Bavokerk. Deze is gedeeltelijk nog uit de 12e eeuw.

Sint-Bavokerk van Watou

Op de foto's onder zijn **maalkruizen** te zien en gekleurde duiven vanwege het zomerfestival ter plaatse

Maalkruis teken

Maalkruis in de kerktoren

Maalkruis in de kerktoren

Wulvergem: Sint-Machutuskerk

Al in 703 wordt het dorp in een akte vermeld onder de naam Wulferisele, waarbij een zekere Wulfer zijn hoeve schenkt aan de abdij van St.-Winoksbergen. De naam "Wulvergem" zou dus betekenen: de woning van Wulfer. In het Veurnse vinden we het dorp Wulveringem. Beide dorpen worden wel eens met elkaar verward, maar zijn geheel apart.

De vooroorlogse kerk van Wulvergem was een gotische hallenkerk met drie beuken, een zware toren en een scherpe spits. Na de Eerste Wereldoorlog werd ze ongeveer in dezelfde stijl heropgebouwd. Ze is toegewijd aan Sint-Machutus en deze gemijterde heilige wordt/werd aangeroepen tegen reuma, kinderziekten, verlamming en zenuwziekten.

In de kerktorenmuur is naast het wapenschild van de familie Le Cocq een bisschopsstaf ingemetseld die herinnert aan de bisschoppelijke waardigheid van haar patroon. Deze staf heb ik niet kunnen ontdekken.

Machutus is ook bekend onder zijn Franse naam St.-Malo.Over de Wulvergemse heilige werd een legende opgetekend door Guido Gezelle. Het verhaalt de belevenissen van de Ierse heilige Machutus en de walvis.

Sint-Machutuskerk details

De vage gele tekens zijn mogelijk **maalkruisen** geweest. Het overduidelijke witte teken rechs onder doet denken aan de **ING-rune**, aan de uiteinden afgezet met **wijdingskruisjes**.

ING-rune met wijdingskruisjes

Wulveringem: Onze Lieve Vrouwekerk

De kerk van Wulveingem is gewijd aan Onze Lieve Vrouwe.

Aan de zuidzijde zijn op de dwarsbeuk uiterst vage tekens te zien, het meest duidelijk is nog een **maalkruis** rechtsonder.

Ooit was de kerk (ook nog in 1770) omringd door een slotgracht, net als een aantal boerderijen uit de omgeving.

De kerk had een voorganger, gebouwd in de 12e eeuw uit ijzersteen. Deze robuuste romaanse kerk werd in verschillende eeuwen verbouwd. De hallenkerk kreeg 3 gotisiche koren.

De middentoren is in 1722 ingestort en later vervangen door een houten vieringstoren.

De Onze Lieve Vrouwekerk

Een **maalkruis** rechtsonder is het meest duidelijk te zien.

De zuidelijke dwarsbeuk

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Oost-Vlaanderen 2.2-1

Gent: De Drongenhofkapel

Tekst overgenomen van de website (https://visit.gent.be/nl/monumenten-architectuur):

"De kapel van het voormalig refugiehuis van de Norbertijnerabdij van Drongen is een éénbeukige kapel in laat-gotische stijl. Bij de heropbouw van de abdij in Drongen op het einde van de 17de eeuw verloor ze alle belang. Enkel de kapel en een paar stallingen bleven tot op heden bewaard.

In de spitsboogvensters van de zijgevels zijn nog veel restanten van de witstenen invulling te zien. In de voorgevel zien we boven de verbouwde toegang geglazuurde bakstenen die het jaartal 1607 aangeven en in de zijgevels diverse metselaarstekens."

Drongenhofkapel

Ernstig verweerde gevel met **hexagram**, symbool van de latere 'Davids'-ster en een mogelijk **toverknoop**, bestaande uit 5 ruiten.

Hexagram symbool

Toverknoop symbool

Drongenhofkapel

Drongenhofkapel met hexagram symbool

Op de zuidgevel een **hexagram** en (niet op de foto) een **toverknoop**.

Een vreemd teken: een soort 6 maar wel met de staart naar links.

Drongenhofkapel

En nog iets vreemds wat lijkt op de letter L.

Drongenhofkapel

Als ooit een gebouw er echt uitzag als een verstelde spijkerbroek, dan is het wel deze kapel.

Een nog groter wonder dat hij nog steeds bestaat.

Hopelijk krijgt hij nog een lang voortbestaan.

Drongenhofkapel met jaartal 1607

Gent: Stadswoning aan de Jacobsplaats

Bij dit pand aan de Jacobsplaats te Gent, vlak bij de Jacobskerk, zien we bovenin een **hart** (liefde) en rechts mogelijk een **monstrans** met hostie (aanbidding, geloof?). Het teken meer naar beneden stelt ons tot op heden nog voor een raadsel. Misschien verwijst het naar **de drie-eenheid**. Je kunt er ook 2 **maalkruisen** en 3 **ruiten** in zien.

Jacobsplaats

Maalkruis

Ruitteken

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Oost-Vlaanderen 2.2-2

Gent: Het Caermensklooster

Deze metseltekens zijn opnieuw tevoorschijn gekomen nadat de stuclaag verwijderd werd, die ze eeuwenlang verborgen had.

Vanaf de 13de eeuw v.Chr. richtten de **Karmelieten** in Gent het Caermersklooster op. Het klooster werd gebouwd onder druk van de oprukkende Islam. Het Caermersklooster bevindt zich aan de rand van het Patershol en nam vanaf het ontstaan een cruciale rol op in de ontwikkeling van dit pittoreske stadsgedeelte van Gent.

Sinds de Franse overheersing verloor het Caermersklooster haar functie als klooster. De Beeldenstorm hield zwaar huis en vernielde de meeste kostbare relikwieën die het klooster rijk was. In de loop van de 19e eeuw deed het Caermersklooster vervolgens dienst als archeologisch en volkskundig museum en bergplaats voor operadecors.

Caermensklooster

Detail metseltekens

Hier een **hexagram** en een samengestelde **ruit**.

Op deze gevel een **ruiten-taukruis**, een **maalkruis** en **hexagram**.

maalkruis

hexagram

Het teken op de foto hiernaast is lastig thuis te brengen. Boven en onder een driehoek met rechte lijnen ertussen...en niet helemaal symmetrisch... Daaronder een **hexagram**.

Het vreemde teken in detail

Nog een maalkruis met een ruit

En nog een **maalkruis**, voor het geval dat het kwaad van opzij zou aanvallen.

Al met al biedt het Caermensklooster ons nog een aardige verzameling tekens. Een pracht gevel.

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Oost-Vlaanderen 2.2-3

Gent: Klein Begijnhof

Er is een plaatje van het Klein Begijnhof zoals het er nu (2011) uit ziet. Er is één pand met tekens. Links achter in de hoek.

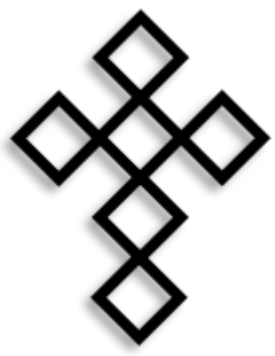

Heel jammer m.i. dat ook de gevel met deze tekens onder de rode verf moest verdwijnen. Ik moet aannemen dat de metseltekens herkend werden en met zwarte verf duidelijk zijn aangezet.

In het kader van de monumentenzorg zou het beslist niet mijn keus geweest zijn.

Links een **Latijns kruis** wat in het verleden al wel bestempeld is als: '**bollenkruis'**. Rechts **ruit** en **hexagram** gescheiden door een **wijdingskruisje**.

Latijns kruis of 'bollenkruis'

Voor de beeldbepaling is hier nog een plaatje van de kerk in dit Klein Begijnhof van Gent.

Klein Begijnhof

Gent: Sint Widostraat

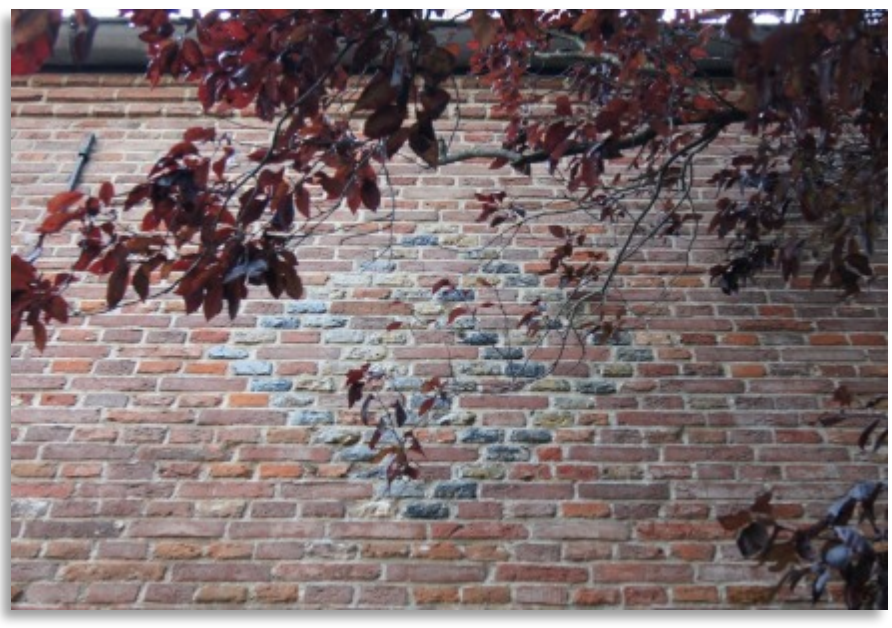
Op de zijmuur van dit pand zien we twee samengestelde **ruiten** of gaan deze in later tijd ook door voor **toverknopen**? Dat is nog wel een onopgeloste vraag. Vooralsnog meer een ornament dan een kwaadwerend teken.

Sint Widostraat

Sint Widostraat : rechter teken op zijgevel

Sint Widostraat: linker teken op zijgevel

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Oost-Vlaanderen 2.2-4

Gent: Sint Baafskathedraal

Voorganger van de huidige kathedraal was een romaanse kerk uit de 12de eeuw. Hiervan is de crypte overgebleven. De romaanse kerk werd geleidelijk aan vervangen door de huidige.

De bouw verliep in drie fasen. In het begin van de 14de eeuw werd eerst het koor vernieuwd. Hier is de invloed van Noord-Franse gotiek en van de Scheldegotiek te merken. De koor-omgang en de straalkapellen dateren uit het begin van de 15de eeuw.

Tijdens de tweede bouwfase, van 1462 tot 1538, werd de 89 meter hoge westertoren opgetrokken in de stijl van de Brabantse gotiek, met kalkzandsteen uit het steenwerc van Dilbeek.

In 1533 werd begonnen met de derde fase: de bouw van het schip. Mogelijk stammen de metseltekens dus uit die tijd.

Later vonden nog toevoegingen plaats in renaissance-, barok- en classicistische stijl.

St. Baafskathedraal: toren

Noordzijde

Wat heel bijzonder is:

De Sint Baafskathedraal te Gent is de enige locatie, tot op heden bekend, met oude metseltekens binnen in een gebouw.

De tekens aan de noordzijde:

De tekens bevinden zich in de zwikken van de gotische bogen zowel aan de noordzijde als aan de zuidzijde.

Noordzijde

Wanneer wij inzoemen, zien we links de sporen van een **hart**, maar rechts … blijft het onduidelijk.

Noordzijde

Noordzijde

Dit lijkt erg op de contouren van een dier dat de kop laag houdt .. wolf/vos/hond of schaap … maar het kan eventueel ook een krab of spin worden genoemd.

Noordzijde

Van deze beide tekens is het teken links inmiddels een bekende: het is de **vuurslag**. Wat een metalen object is dat je kon klemmen tussen je vingers om vuur te maken tegen een vuursteen.

Als teken moeten we het zien als afweerteken tegen bliksemslag en tegen brand.

Het rechtertekeen erbij kan de blusemmer zijn, maar misschien ook wel de aanzet tot een heraldisch wapenschild.

Noordzijde

Noordzijde

Beide tekens hier zijn oude bekenden: de **toverknoop** (links) en het **hexagram** (rechts). Mogelijk ingezet om kwaadaardige invloeden van hekserij en toverij te voorkomen.

Noordzijde (meest westelijk teken)

De in vieren gedeelde **ruit** .. zien we wel eens vaker. Het zou hier kunnen gaan om een combiteken van het **maalkruis** met de **ruit**: kwaadwerend en vruchtbaarheid bevorderend.

De tekens aan de zuidzijde

De tekens aan de zuidzijde zijn iets minder duidelijk; de beide die we hier zien, zijn afgeleid van het **ruit-teken**. In oorsprong een vruchtbaarheidsteken, maar mogelijk afgezwakt tot algemeen kwaadwerend teken.

Zuidzijde

Zuidzijde

Op deze foto links een hart. Toen al teken van liefde, voor de kerk, voor Maria…

Rechts is het teken onduidelijker. Het geoefende oog ziet een liggende **ING-rune** met enkele extra **ruittekens** versierd.

De tekens op dit transept aan de zuidelijke wand zijn links een teken om bliksemslag en brand te weren. We zien het **vuurslagteken** (wat ook aan de noordelijke wand zichtbaar is) hier gecombineerd met het extra groot **maalteken**, wat een algemeen afwerend teken is.

De combi geeft dus een boodschap af: *Kwaadwillende geesten, blijf weg. Moge ons huis gespaard blijven voor bliksem en brand.*

Wat ook een mogelijkheid is zijn 2 gekruiste banieren.

Rechts is (vaag) weer een **ruit** zichtbaar, in vieren gedeeld door een **maalkruis**.

Zuidzijde

Deze foto geeft nog een breder overzicht van de situatie aan de zuidzijde van de kathedraal.

Al met al treffen we hier een fraaie verzameling aan van een diversiteit aan metseltekens uit de periode dat zulke tekens nog betekenisvol waren voor de mensen.

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Oost-Vlaanderen 2.2-5

Borsbeke: Villa Steppe

De woning staat nu bekend als Villa Steppe of Steppe's hof. Genoemd naar vroegere eigenaren. Het werd gebouwd in 1611 en heette aanvankelijk het Schaillenhuijs. Deze naam verwijst naar schaliën, een hardstenen dakbedekking, die opviel omdat overal de daken nog van riet waren.

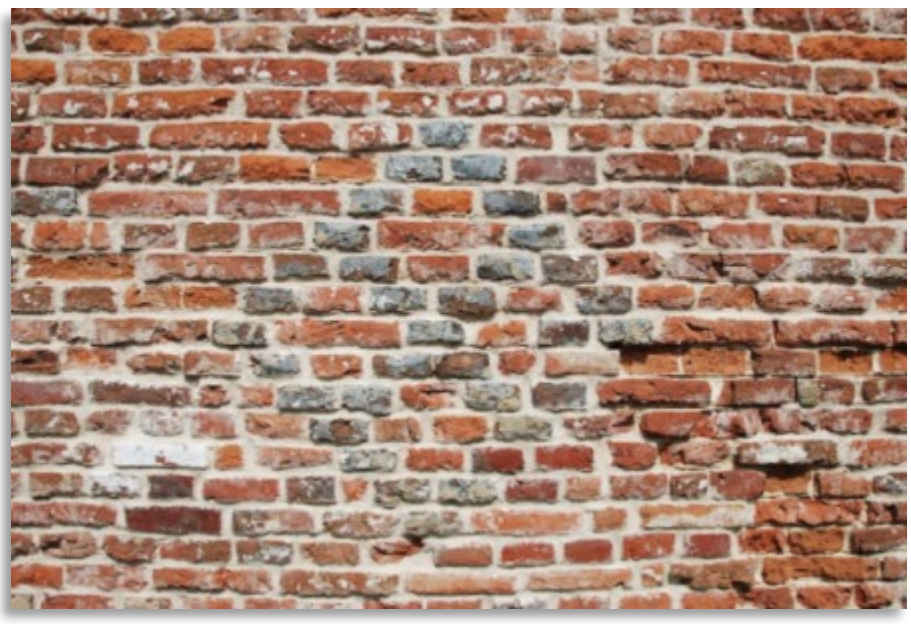
Er is reden om aan te nemen dat het huis gebouwd werd op de plek waar tevoren een kasteeltje heeft gestaan: het Hof ter Taelen. Dit was één van de drie hoven in die tijd in Borsbeke.

Ook wordt in een oude tekst (1728) nog het oude hof ter Taelen met de term mote (= Motte) aangeduid. Of deze oude naam nog verwijst naar een vroegere Motte-achtige voorgeschiedenis van de locatie, is onduidelijk. Over die geschiedenis zou nog wel het een en ander uitgezocht kunnen worden door b.v. bodemonderzoek.

Villa Steppe

Combinatie maalkruis met ruit.

Villa Steppe in de 50'er jaren van de vorige eeuw.

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Antwerpen 2.3-1

Tongerlo: De Abdij

Als we bovenstaande poort passeren komen we op een groot binnenplein. Midden op het plein zien we de **tiendschuur**, ook Boerenkrijgschuur genoemd, omdat ze door de brigands (*) werd gebruikt tijdens de boerenopstand van 1798 tegen de Fransen.

De tiendschuur is gebouwd in 1618 onder Abt Adriaan Stalpaerts waarbij ze dienst deed als graanschuur. De tienden slaan op een belasting van 10 %.

(* Brigand is de naam die de Fransen gaven aan de Vlaamse opstandelingen die in de Boerenkrijg tegen de Franse bezetter streden op het einde van de 18e eeuw. In de Franse taal betekent brigand gewoon struikrover. ...)

Abdij van Tongerlo poortgebouw

Tiendschuur op binnenterrein

Tiendschuur op binnenterrein

Tiendschuur op binnenterrein

Links boven: het jaartal AN 1618 zien we op de gevel. Bovenin een hart met daar meteen van onderen inpassend/overlappend: een **ruitfiguur**. Er is een soort compositie van beide vormen gemaakt.

Rechts boven: in natuursteen zijn een paar kleine nisjes aangebracht. De betekenis blijft onduidelijk, werd er een kaars in gezet of een klein heiligenbeeldje?

Op de achterzijde van de tiendschuur is in een nieuwere muur het jaartal **1902** ingemetseld.

Tiendschuur binnenzijde Abdij

Op de ommuring van de abdij zijn diverse metseltekens te vinden. Heel duidelijk is een **ruit**, bestaande uit 3 c**oncentrische ruiten**.

Links het teken dat men wel **geploegd akkerland** noemt, hangend aan een **ruit**. Tezamen kan het heel goed een zinnebeeld zijn voor: *hoop op een goede oogst*.

Buitenmuur van de Abdij

In het rechter muurpaneel bovenin een ornamenteel **ruitpatroon** met daaronder een teken dat mogelijk een **monstrans** moet voorstellen. Als dit een plausibele verklaring is, kan de **ruit** hier de hostie voorstellen. In dit **ruitvormige** deel van de '**monstrans**' zien we een **wijdingskruisje**.

Buitenmuur van de Abdij

Op dit stuk van de muur 3 **maalkruisen** op rij. Drie op rij betekent maximale zeggingskracht: *kwaadwillende geesten: blijf weg!!!*

Omheiningsmuur Abdij

Twee gekoppelde **odaltekens**, die tevens een **hart** vormen. In de Germaanse cultuur was de **odal-slinger** een geliefd symbool.

Het teken stond voor het eigenerfd grondbezit en drukte iets uit in de zin van rechtmatig eigendom gekoppeld aan het recht om maatschappelijke functies te bekleden. De term eigenerfd is wat vreemd, maar geen drukfout.

De kloosters gedroegen zich in dezen dus niet anders dan de eigenerfde boeren.

Omheiningsmuur Abdij

De combinatie van het **hart** met de **odaltekens** zou kunnen wijzen op de betekenis: *liefde voor deze plek*.

Maar eerlijkheid gebiedt ook een andere uitleg, het kan best spielerei zijn van het monogram **A V** wat tevens een **hart** vormt

---

Tongerlo: Kapel van O.L. Vrouwe ten Eik

Op de plaats van de huidige kapel stond meer dan drie eeuwen geleden een eikenboom met daaraan een klein Onze-Lieve-Vrouwbeeldje. Veel mensen kwamen bij dit beeldje Maria vereren.

Prelaat Verbraeken van de abdij wenste daarom een meer geschikte plaats voor het beeld. In 1640 werd de eik verwijderd om er een eenvoudige kapel in rode handgemaakte steen te bouwen. Aan de linkerkant van de kapel bevinden zich de gedenkstenen en wapenschilden van de familie de Trannoy.

In de loop der jaren werd de kapel meerdere malen vergroot. In 1978 werd ze grondig gerestaureerd.

Kapel van Onze-Lieve-Vrouw ten Eik te Tongerlo

Kapel van Onze-Lieve-Vrouw ten Eik te Tongerlo

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Antwerpen 2.3-2

Oevel: Sint-Michielskerk

De **Sint-Michielskerk van Oevel** heeft een laatgotische toren, vermoedelijk uit de 15e eeuw. De toren is een goed voorbeeld van Kempense baksteengotiek. De kerk zelf is gebouwd in neogotische stijl en dateert uit 1870.

Op de steunbeer een kleine **ruit**, mogelijk steunend op een **wijdingskruisje**.

Sint-Michielskerk

Herentals: Begijnhof

Het Herentalse Begijnhof is een van de oudste begijnhoven van het oude hertogdom Brabant en van de Kempen. Het werd reeds opgericht voor 1266 en dit tegenover het oude Gasthuis.

Het oorspronkelijke begijnhof was een groot hof dat in 1470 ruim 300 begijnen telde.

Om strategische redenen werd het oude Begijnhof tijdens de Tachtigjarige Oorlog in 1578 door het Staatsgarnizoen gesloopt. Nadat het Spaanse gezag te Herentals was hersteld, gaf de magistraat in 1590 de toelating om het Begijnhof opnieuw op te richten. Daar beleefde het Begijnhof een nieuwe, relatieve bloei. In 1951 werd te Herentals de laatste begijn geprofest. Nu leeft er spijtig genoeg geen enkele begijn meer.

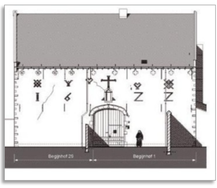
Langs de Begijnenstraat betreedt men het Begijnhof door de overwelfde doorgang van het poortgebouw. De gevel draagt het jaartal 1622 en in de nis staat een verweerd beeld van de Heilige Begga (of Catharina).

We staan hier voor het **begijnhof van Herentals**. In het midden een **calvariekruis** met daar doorheen een later ingemetseld venster.

Aan de buitenzijde een teken dat we wel vaker tegenkomen nl. de **combi van maalkruis en ruit**. Mogelijk betekent de combi: *moge het goede vruchten geven en het kwade van ons wegblijven*. De rechter is binnenin van stippen voorzien.

En dan zijn er nog een tweetal **harten** op een soort van voetstuk geplaatst, een grotere rechts en links nog een iets kleinere. Links is dan nog een soort **miskelk** te zien.

Binnen zijn er nog meer tekens.

Er is links achter een regenpijp een **toverknoop**achtig teken, dat ook al als **geploegde akker** wordt aangeduid.

Dan is er een groot samengesteld werk, wat op te vatten is als een reuze **toverknoop** waarin **maalkruis** en **ruit** maximale zeggingskracht krijgen. Dan komt de normale **toverknoop**.

En dan rechts het **hexagram**. Dit teken werd bij veel volken aangetroffen en is pas sinds de 15e/16e eeuw ook specifieker een joods teken geworden. Mogelijk begon dat hier ook al voelbaar te worden en kende men er een kracht aan toe van Goddelijke bescherming.

Elk teken is uniek. Dit wijst er sterk op dat in die tijd nog aan de specifieke magische kracht van elk teken geloof gehecht werd.

Kortom als je dit bekijkt werd er bij de bouw van het nieuwe Begijnhof alles aan gedaan om duivelse invloeden buiten te houden en Goddelijke bescherming en zegen aan te trekken.

Lees alles over begijnen, begijnhoven en dit speciale hof in Herentals op Begijnhof van Herentals.

Begijnhof: binnenzijde poortgebouw

Tekening huidige situatie: poortgebouw binnenzijde

Zijkant poortgebouw

Niet van een foto voorzien komt hier nog de zijkant in beeld via een tekening. **Maalkruisen** bovenin, rechts een **hexagram** en links nog een spoor van een ander teken.

Poederlee: Sint Jan de Doperkerk

De kerk van het heggedorp Poederlee (Poeyel) van **St. Jan de Doper**, ook wel Sint-Jan Baptistkerk genoemd. Veel is er op metseltekengebied niet te ontdekken, maar toch een enkel **kruis-ruit combi**, zoals het ooit lijkt bedoeld te zijn geweest.

Rechtsboven: op deze zuidmuur een groot **maalkruis** met daarin een kleinere **ruit**.

Poederlee: de Heggekapel

De jaarlijkse ommegang heeft betrekking op deze Heggekapel, waardoor het dorp ook wel Heggedorp genoemd wordt.

Om kwaadwillende geesten te weren werd voorop de kapel bovenin een groot **maalkruis** gemetseld.

De Heggekapel

Detail de Heggekapel

Pulle: Sint Pieter en Pauluskerk

Volgens bodemvondsten was Pulle reeds in de Romeinse Tijd bewoond. De naam is afgeleid van Pul of Puldre wat moeras betekent. Ook Pulle was in de loop der tijden eigendom van verschillende heren.

De parochiekerk, toegewijd aan St. Pieter en St. Paulus wordt reeds in 1255 vermeld.

De St. Peter en Pauluskerk van Pulle

Detail kerk van Pulle

Half verborgen achter hekwerk: een **ornamenteel ruitpatroon**, waar geen speciale betekenis aan ontleend kan worden.

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Antwerpen 2.3-3

Zandhoven: Sint-Amelbergakerk

Nog voor de Romeinse tijd was Zandhoven al bewoond. In de 4de of 5de eeuw werd Zandhoven gesticht door de Franken. Daarom zijn er de typische driehoekige dorpspleinen. In 1183 wordt de naam Zandhoven voor het eerst in de geschiedenis vermeld. Het werd dan wel als SANTHOVEN geschreven. Eerst was er het beroepshof. Dat werd na de 18de eeuw vervangen door het vredegerecht.

De kerk is gewijd aan St Amelberga.

Sint-Amelbergakerk

St. Amelberga met wapenschild

De heilige **Amelberga van Temse**, overleden 772, stamde uit het huis der Pippiniden en werd door haar tante Landrada opgevoed in het klooster van Munsterbilzen en werd daarom ook soms **Amalberga van Munsterbilzen** genoemd. Ze heeft echter niet van doen met een naamgenoot van Maubeuge.

Zij werd ten huwelijk gevraagd door Karel Martel maar weigerde. Volgens haar vita zou haar aanbidder haar arm hebben gebroken toen die haar naar het altaar wilde slepen.

Er worden aan Amelberga ook enkele wonderen verbonden. Volgens haar vita zou zij mensen gered hebben van reusachtige vissen die opstegen uit de rivieren. Een grote vis zou haar hebben aangeboden om haar op zijn rug over de Schelde te brengen.

Na haar overlijden, voer haar kist op het water zonder roeiers, onder begeleiding van gelijkaardige reusachtige vissen. In de iconografie is haar attribuut dan ook een reusachtige vis (volgens jongere tradities zou dit een steur zijn).

Zij is de patrones van de landbouwers en de zeelui. Te Temse wordt zij aanroepen tegen arm- en schouderpijnen, schipbreuk, koorts en hagel.

Toen Amelberga, een in de achtste eeuw levende Benedictinessenabdis uit het Huis der Pippiniden, na haar overlijden uit de abdij van Munsterbilzen per boot op de Schelde naar Temse gebracht werd, volgde een hele stoet steuren haar. Reeds tijdens haar leven had een grote steur aangeboden haar over de Schelde te brengen.

Dit deel van de gevel is getooid met een groot **calvariekruis**. Verder moeilijk te vinden: een **ruit** en een **maalkruis**. De **ruit** is **dubbelconcentrisch** uitgevoerd.

Zandhoven: Hoeve Schoutvorst

De hoeve Schoutvorst was vroeger gerechtsgebouw met dichtbij een galg en een kapel.

Hoeve Schoutvorst 1715

In de gevel tussen de vensters het jaartal **1715** in smeedijzer. Dit jaartal staat ook op een kopse kant in afwijkende baksteenkleur.

Hoe verder je komt in de tijd (hier 18e eeuw!!) hoe minder nog de behoefte aan magische tekens. Dan volstaat kennelijk een jaartal.

Hoeve Schoutvorst 1715

Zoersel: Sint Elizabeth-kerk

Des te vrolijker word je dan weer van zulke duidelijke opvallende tekens als hier in Zoersel. Het bekende **hart** en een **calvariekruis** is het eerste. Maar er is meer.

St. Elizabethkerk

Er is hier ook een **hart**, waardoorheen een **maalkruis** is geweven. De **ruitvormige voetjes** van het **maalkruis** zijn mogelijk een onduidelijke speelsigheid van de maker.

Maar je kunt je voorstellen, dat er bij de kerk een groot **hart** was opgericht dat staande gehouden werd op een geraamte van een maalkruis, dat op verstevigde pootjes staat. Zo oogt dit teken.

St. Elizabethkerk

Van links naar rechts: een **hart**, een **calvariekruis** en een kleine **ruit**. Het **hart** is aan de onderzijde ook met een **ruit** verbonden, waarmee het een combiteken wordt.

Zoersel: Voorste hoeve

De 'Voorste hoeve' - of 'Kleine hoeve van Hooidonk' - in Zoersel is een hoeve met losstaande bestanddelen uit het laatste kwart van de 18de eeuw. De hoeve ligt aan de oostelijke zijde van het kasteeldomein van het Zoerselhof.

Voorste hoeve

De hoeve behoorde oorspronkelijk tot de bezittingen van de Sint-Bernardusabdij in Hemiksem. Voor 1640 werd de hoeve opgedeeld in twee landbouwuitbatingen, die in de 17de eeuw de 'Grote hoeve van Hooidonk' en de 'Kleine hoeve' werden genoemd.

Het woonstalhuis, waarschijnlijk oorspronkelijk opgetrokken in vakwerkbouw, werd in 1751 vervangen door de huidige stenen hoeve. De hoeve bezit ook een monumentale rechthoekige langsschuur, oorspronkelijk opgetrokken in vakwerkbouw.

De Voorste hoeve van Zoersel in een ander jaargetijde.

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Antwerpen 2.3-4

Rijkevorsel: Sint Willibrorduskerk

De Sint-Wilibrorduskerk in het centrum.

De neogotische driebeukige kerk met kruisbeuk en koor, werd gebouwd tussen 1952 en 1954, ter vervanging van de oude kerk die op 26 september 1944 door het oorlogsvuur werd vernield.

De hooggotische westertoren dateert uit het begin van de 16de eeuw (1505) en onderging duidelijke invloeden van de vermaarde Keldermansgotiek.

Bij de brand van 1944 bleef de toren grotendeels overeind en kon in 1952 gerestaureerd worden.

En gelukkig zijn ook een aantal metseltekens bewaard gebleven.

De Sint-Wilibrorduskerk

Links: het bekende calvariekruis in detail.

Calvariekruis

Op de foto's naast en hieronder zien we een **hexagram** (davidsster) en twee elkaar horizontaal gedeeltelijk overlappende **ruiten**. Vermoedelijk een manier om trouw te verbeelden.

Hexagram en ruitenverbintenis

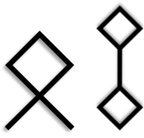

Detail van de foto hierboven; een teken van trouw?

Detail ruitverbintenis

Links **odalteken** op steunbeer.

Odaltekens

Achtel: De OLV van Zeven Weeënkapel

De Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeënkapel in Achtel, een gehucht in Rijkevorsel, wordt voor het eerst vermeld in 1475. Achtel behoorde eeuwenlang tot de parochie van Wortel, tot het in 1809 werd opgenomen in Rijkevorsel. De bediening van de kapel kwam echter pas in 1818 onder Rijkevorsel.

Sinds 1938 staat de kapel op de lijst van beschermde monumenten.Tijdens de bevrijdingsgevechten van de Tweede Wereldoorlog werd de kapel met zijn torentje zwaar toegetakeld. Uit dankbaarheid brachten de inwoners met vrije giften ongeveer 230.000 fr. bijeen om de kapel te herstellen. Het 500-jarig bestaan van de kapel werd gevierd in 1975. In 1976 werd de kapel herwijd.

In 2009 werd ook de Kapelberg beschermd als monument en de omliggende boerderijen als dorpsgezicht.

Op de foto is rechts een heel vaag een groot **maalkruis** te zien.

De Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeënkapel

Met goed kijken is boven de houten luiken in blauwgeglazuurde steen een **maalkruis** te zien.

En aan de rechterzijde nog een **maalkruis** met **ruitvormige uiteinden**.

Sint Lenaerts: Sint-Leonarduskerk

De Sint-Leonarduskerk in Sint-Lenaarts (Brecht) wordt ook wel '"de kathedraal van de heide' genoemd. De oorspronkelijke kapel werd vanaf de tweede helft van de 13de eeuw steeds belangrijker. De kerk werd niet verwoest door de Spaanse troepen in 1584 en diende in de daarop volgende jaren als onderkomen voor de plaatselijke bevolking. In 1842 werd Sint-Lenaarts een zelfstandige parochie.

Zowel in de 19de als in de 20ste eeuw werden er herstellingswerken uitgevoerd, onder andere in de jaren 40 van de 20ste eeuw ten gevolge van de verwoestingen tijdens de Tweede Wereldoorlog. De kerk is al sinds 1936 beschermd als monument.

Sint-Leonarduskerk

Sint-Leonarduskerk

Het metselteken op deze foto zou een **ING-rune** kunnen zijn.

ING-rune teken

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Antwerpen 2.3-5

Brecht: Sint Michielskerk

In het centrum van Brecht staat de statige Sint-Michielskerk. Deze is opgetrokken in Brabantse laatgotiek. Kenmerkend voor deze stijl is het verhoogde koor. De kerk dateert uit 1486. In het mooie interieur zijn er enkele kopieën van werken van Rubens te bewonderen. Ook het 16de-eeuwse zijaltaar, gewijd aan Sint-Joris, is een mooi kunstwerk. De kerk werd in 1938 beschermd als monument.

Sint-Michielskerk

Sint-Michielskerk

Sommige muurvlakken van de kerk zijn versierd met **ruitpatronen**.

In de hoogte van het koor bevindt zich een **cirkel** in het metselwerk. Mogelijk heeft hier een roosvenster gezeten. Maar niet zo heel lang, want het is opgevuld met hetzelfde soort baksteen als de omringende muur.

Andere, zoals hieronder hebben wel afzonderlijke tekens.

Maalkruisen flankeren de voet van een mogelijk verdwenen **calvariekruis**.

Maalkruis dubbel uitgevoerd

Een gehavend teken met centraal **maalkruis**.

Maalkruis

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Antwerpen 2.3-6

Brecht: Theobalduskapel

De Sint-Theobalduskapel ligt op de kruising van de Tilburgbaan en de Lochtsebaan in Brecht. Ze wordt ook wel 'de kapel op de Locht' of het 'Lochts kapelleke' genoemd. De kapel is toegewijd aan Sint-Theobaldus of Sint-Eewout. De bevolking kwam naar de kapel om er gezegend water te halen tegen kinkhoest.

De kapel uit 1436 werd vernietigd door Spaanse troepen in 1584 en werd in 1613 gerestaureerd. Het is een laat-gotische kapel. In de 20ste eeuw werd de kapel enkele malen in zijn oude glorie hersteld. In 1986 werd de kapel beschermd als monument

Sint-Theobalduskapel

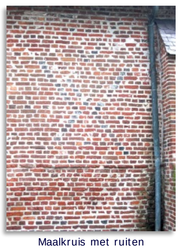
Maalkruis

Detail van 2e foto van deze pagina. Moeilijk te zeggen wat men boven het **maalkruis** nog meer wilde 'zeggen'.

Rectsonder: een **maalkruis** met daarboven een **ruit**. Erboven wordt de **ruit** nogmaals herhaald, gedeeltelijk 'dubbel'.

Een rij ruiten/maalkruisen als ornament ....

Maalkruis met ruiten

Theobaldus kapel: hoog in de puntgevel is het jaartal **1613** te vinden.

Eindhout: Sint Lambertuskerk

Pseudobasilikaanse kruiskerk met een driehoekig schip, een kruisbeuk en een driezijdig gesloten koor. Toren, koor en kruisbeuk zijn het oudst. Evenals de kerk is de ingebouwde westtoren opgetrokken in baksteen en witte steen die de overhoekse steunberen verlevendigt en de dubbele galmgaten omlijst. De toren heeft een ingesnoerde naaldspits. De westgevel van toren en kerk, evenals de zijbeuken, hebben spitsboogramen met maaswerk in witte steen. Deze Kempisch-gotische kerk werd opgericht in de 16de eeuw.

Het oude schip werd in 1854-1855 vervangen door een neogotisch, naar een ontwerp van architect E. Give. Het ganse gebouw werd toen grondig hersteld en in neogotische zin gewijzigd. Onder meer de vensters van toren en kerk dateren dateren uit die periode. Het kerkgebouw werd door de gemeente gerestaureerd in 1982-1983. In 2002 werden nieuwe glasramen geplaatst.

Maar gelukkig bleven er nog een paar metseltekens van de oude kerk uit de 16e eeuw bewaard.

St. Lambertuskerk

Zuiderzijbeuk

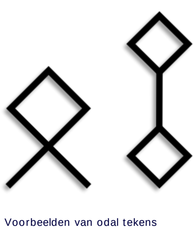

Detail calvariekruis

De zuider zijbeuk heeft links een **calvariekruis**, rechts een **kruis** met daarboven mogelijk een klein **monstrans-teken**. Rechtsboven: **calvariekruis** in detail.

Een odalteken (?)

Voorbeelden van odal tekens

Sint Lambertus

In de 7e eeuw was Lambertus bisschop van Maastricht. Hij predikte samen met Willibrord het evangelie aan de benedenloop van de Maas.

In het jaar 700 werd hij uit wraak vermoord omdat er iemand aan het hof van Pepijn van Herstal (hofmeier van Austrasië) door familie van Lambertus was vermoord. In het huidige NoordBrabant en omstreken vind je Lambertuskerken.

In Luik stond een heel beroemde oude gotische Sint Lambertuskathedraal (1194), die helaas in 1794 is afgebroken.

Luik: St. Lambertuskathedraal gravure van 1735

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Antwerpen 2.3-7

Laakdal-Vorst: Sint Gertrudiskerk

De gotische kerk ligt net buiten de dorpskom van Vorst-Centrum. Het koor en de kruisbeuk dateren uit ca. 1480. Het interieur kreeg een barokuitzicht met schilderijen van o.a. Erasmus II Quellin.

Indrukwekkend is vooral de 50 m hoge 15de eeuwse toren in baksteen en witte en bruine natuursteen, met zes geledingen. Op het omringende kerkhof bevindt zich de St.-Gertrudisput waarvan het water gebruikt werd als geneesmiddel tegen het Gertrudiszeer, een huidziekte rond de mond.

Sint Gertrudiskerk

De toren die eruit ziet als gemaakt van indische spekkoek, domineert op schittererende wijze de omgeving.

Van de afwijkend gebakken (en daardoor kops geglazuurde) steen is een regelmatig versierend patroon aangebracht in de muur van het schip van de kerk.

Sint Gertrudiskerk

Geel: De Ooievaarsnest (1614), Kameinestr. 3

Een stad in de provincie Antwerpen met een aangename provinciale uitstraling. Twee panden met metseltekens mogen aandacht krijgen. Architecten menen dat ze alles kunnen uithalen met een historisch pand en hier is voor een lelijke aanpassing gekozen.

Links een **hart** en rechts mogelijk een **hart**, verbonden met een **ruit**.

Kameinestr. 3

Van boven naar beneden: 2 **ruitenslingers** naast het bovenste venster. Dan 3 **harten** op rij. Daaronder nog vaag een relict van een jaartal (1 -- 4).

Kameinestr. 3

Geel: Gasthuishoeve

Nogmaals in Geel een pand, helaas zijn de metseltekens hier niet meer goed te ontcijferen. Wel het jaartal op de voorgevel, maar niet wat er bedoeld is op de zijgevel.

De zijgevel zit er vol met metseltekens, maar je kunt er praktisch niks van maken.

Het lijkt op het ornament, dat te zien is op de buitenmuur van het Muiderslot in Nederland.

Geel: Gasthuishoeve

Jaartal op de voorgevel

De zijgevel met onduidelijke tekens

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Antwerpen 2.3-8

Kasterlee-Tielen: Sinte Margaritakerk

De kerk is gewijd aan Sint Margaretha.

Margaretha van Antiochië (Sint-Margriet) († ca. 305) is een heilige en martelares van de Rooms-katholieke Kerk. In de Anglicaanse Kerk wordt zij ook vereerd. Ze is bekend onder de Veertien Heilige Helpers omdat ze helpt bij ziekte of aandoeningen.

Sint-Margriet is de patrones van voedsters, verpleegsters, vroedvrouwen en nierpatiënten. Zij werd aangeroepen bij barensweeën en zwangerschap, onvruchtbaarheid, bij het gebrek aan voedermelk, krampen en borstkwalen.

Op de toren is met enige moeite een **hart** te ontdekken, precies boven de klok.

Sinte Margaritakerk

Een hart boven de klok

Levensverhaal van Sint Margriet

Volgens die overlevering is zij geboren in Antiochië, de hoofdstad van Pisidië in de derde eeuw als dochter van de heidense tempelpriester Aedesius. De streek in West-Azië maakte deel uit van het Romeinse Rijk. Haar vader minachtte ze om haar christelijk geloof.

Margaretha leefde op het land als herderin. Toen de stadsprefect Olybrius haar een huwelijksaanzoek deed, op voorwaarde dat ze haar geloof zou afzweren, weigerde ze. Daarop werd ze gevangen gezet en gemarteld.

Dan volgen een aantal wonderbaarlijke gebeurtenissen. De bekendste is dat satan haar verorberde in de gedaante van een draak. Margaretha ontsnapte levend uit de buik van de draak. Uiteindelijk werd ze ter dood gebracht.

Kasterlee-Tielen: Kapel van OLV v.d. Bijstand

De Onze-Lieve-Vrouw-van-Bijstandkapel ligt aan de Prijstraat in Tielen (Kasterlee). Al in de 14de eeuw bestond op deze plaats een drukke Mariaverering aan een staak- of boomkapelletje.

Volgens 19de-eeuwse bronnen zou op deze plaats reeds in de 14de eeuw een staakkapelletje met miraculeus Mariabeeld hebben gestaan; in 1636 zou het vervangen zijn door een kapel van leem en stro, opgericht uit dankbaarheid door de toenmalige pastoor Geerinckx; in 1640 werd de lemen constructie vervangen door een stenen; in 1664 tenslotte werd de huidige kapel opgetrokken.

De kapel werd in 1977 beschermd als monument.

Kapel van OLV v.d. Bijstand

Kapel van OLV v.d. Bijstand: Anno 1664

Hoe beschrijft monumentenzorg dit pand?

Traveeën geritmeerd door steunberen met X-ankers. Gedecapeerde westelijke tuitgevel gemarkeerd door muurvlechtingen aan dak en schouderstukken; rechthoekige deur met rechts rechthoekig luik in zandstenen omlijsting. Voorts korfboogvensters in vlakke, bepleisterde omlijsting, gedicht in het koor. Duidelijk?

Linksboven: een klein wit **Latijns kruisje** boven een rond venster.

Rechtsboven: het **jaartal** in de voorgevel.

Op de foto's boven een paar onduidelijke tekens.

Links: een **calvariekruis** en rechts een kleine **ruit**, half doorsneden door een later ingebracht venster. Dan links en rechts van de **ruit** wordt het onduidelijk. Als links een **I** en rechts een **S** is, kan het slaan op **Iesus Salvator**. Maar de I is niet zonneklaar een I.

Rechts: een **Latijns kruis** hoort ook tot de mogelijkheden.

Dessel: Sint Niklaaskerk

De oudste delen van de **Sint Niklaaskerk van Dessel**, het koor en de buitenmuren, dateren van 1480. Maar de oudste sporen van een gebedshuis dateren al van 1224.

In dat jaar wordt Mattheus van der Haegen als kapelaan-koster vermeld, wat doet vermoeden dat er toen hier een kapel stond. De groei van de bevolking en de verre afstand tussen Dessel en de kerk van Mol deden de vraag naar een eigen zelfstandige parochie groeien. De kerkelijke overheid had wel oren naar deze vraag, vooral omdat in de winter de afstand tussen Dessel en Mol moeilijk te overbruggen was. De voorwaarde was echter wel dat de inwoners van Dessel bekwaam waren om een priester te onderhouden. In 1271 werd hierover een akkoord bereikt en kan Dessel als een zelfstandige parochie beschouwd worden.

In 1863-1864 onderging de kerk een ruime vergroting.

In 1944 werd de kerk tijdens de Tweede Wereldoorlog zwaar beschadigd.

In de middeleeuwen vormden de dorpen Mol Balen en Dessel één voogdij, die eigendom was van het benedictijnenklooster van Corbie, een stadje niet ver van Amiens in Picardië. Omwille van de verre afstand tussen de abdij en haar goederen in de Kempen werden Mol, Balen en Dessel in de naam van de abdij bestuurd door een voogd, vandaar de benaming voogdij.

In de Schepenbank, het belangrijkste rechterlijk en bestuurlijk orgaan van de voogdij, hadden de inwoners van Dessel slechts één vertegenwoordiger. De plaatselijke voogden en de hertog van Brabant ondermijnden echter al vlug de invloed en de macht van Corbie.

Sint Niklaaskerk van Dessel

In 1559 besluit de abdij de voogdij Mol, Balen, Dessel te verkopen. Vanaf dan wordt zij bestuurd door Heren. De eerste in de rij was Godfried van Bocholt. Het wapenschild van Alexander-Balthazar Roelants die de heerlijke rechten in 1666 kocht, werd in 1965 ook het officiële gemeentewapen van Dessel. Met de Franse revolutie verdwenen de feodale structuren en viel de voogdij uit mekaar in drie afzonderlijke gemeenten.

Dit metseltekken in Dessel is toch weer bijzonder. Het vormt de combinatie van de **vuurslag** en het **maalkruis** afweerteken. In die zin is het zonneklaar een **afweerteken tegen blikseminslag**.

Combi vuurslag en maalkruis

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Antwerpen 2.3-9

Balen: Sint-Andrieskerk

De Sint-Andrieskerk werd in de 15e eeuw gebouwd in Brabantse hoog-gotiek.

Balen was eeuwenlang één van de voogdijdorpen Mol-Balen-Dessel, aanvankelijk onder de abdij van Corbie, later onder plaatselijke heren zoals de families van Bocholt, De Renesse van Furstenberg en de Mol. In Scheps was er een lokale laatbank. Het dorp bereikte enige bloei dankzij zijn ligging aan het knooppunt van wegen naar Antwerpen, Rijnland, Gelderland en Leuven.

In de zevende eeuw bouwde men de eerste kerk van Balen maar deze is in de negende eeuw door de Noormannen verwoest.

Ten tijde van Philips de Stoute (1384-1404) werd Balen bestuurd door één of twee burgemeesters bijgestaan door schepenen. Vanaf 1456 voegde Filips de Stoute hierbij nog een raad van zes gezworenen.

In 1444 begonnen de Balenaren op eigen initiatief en kosten een kerk te bouwen die in 1508 voltooid was. In 1445 bouwde men de eerst windmolen in Balen.

De Sint-Andrieskerk van Balen

De Sint-Andrieskerk

Een eenvoudig **ruitteken** op de muur. Op de foto rechts nog een keer uitvergroot.

Een ruitteken

Maar ook een natuurstenen wijdingskruisje

Links: 2 **maalkruisen** op voorkant toren

Rechts: op de foto is het **Latijnse kruis** nog goed te ontdekken, maar is daar boven ook nog vaag een **maalkruis** te zien?

Zuidzijde van de toren

En ook aan de zuidzijde nog een paar grote **maalkruisen**. Hier zijn beide wel even groot. Vermoedelijk is er aan de voorzijde een inschattingsfoutje gemaakt.

Balen-Keiheuvel: Kapel Sint-Jans Onthoofding

De kapel Sint-Jans Onthoofding te Gerheide bij Balen werd in 2007 op de lijst der beschermde monumenten geplaatst. Omstreeks 1650 teisterde de veepest het gehucht en om de plaag te bezweren bouwden de inwoners er een stenen kapel. De kapel, een ware kopie van de kapellen te Schoor en te Rosselaar, is opgetrokken in een Kempense gotiekstijl.

De kapel Sint-Jans Onthoofding te Gerheide bij Balen

Het gebouw is volledig opgetrokken in baksteen; bovenop het zadelvormig leien dak staat een klein zeshoekig torentje waarin een klokje hangt. De muren van de kapel worden ondersteund door tien korte steunberen.

De grote ramen, twee in elke zijgevel, worden bekroond door ronde bogen en zijn gemaakt in mat geel glas. De ingangsdeur bevindt zich in de zijgevel. Het (ver)bouwjaar 1693 van de kapel werd in de westgevel ingemetseld; in deze gevel werd ook een nis uitgespaard. Van de inboedel van de kapel is ter plaatse niets meer terug te vinden.

Westgevel kapel met jaartal 1693

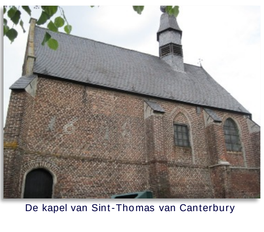
Het (ver)bouwjaar **1693** van de kapel werd in de westgevel ingemetseld. Hier in detail.

Balen-Schoor: Kapel van Sint-Thomas van Canterbury

De **kapel van Sint-Thomas van Canterbury**, Schoor te Balen is sinds 1948 beschermd. Het is een bakstenen zaalkerkje met driezijdig gesloten koor en dakruiter. De westgevel is gesloten, in de zuidelijke gevel zit een deur met korfboog. Gedeeltelijk dichtgemetselde spitsboogvensters verlichten het koor.

De datum '1618' in de zuidelijke gevel verwijst waarschijnlijk naar de verbouwing in laatgotische stijl van de kapel van het eind van de 16de eeuw.

Eind 20ste eeuw kreeg de kapel een restauratiebeurt.

De kapel van Sint-Thomas van Canterbury

Hart en een maalkruis in detail

Een **hart** en een **maalkruis** zijn de enige versiering op de westgevel van dit kapelletje in Balen-Schoor.

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Antwerpen 2.3-10

Balen-Olmen: Sint Willibrorduskerk

De Sint Willibrorduskerk heeft een toren van 31.9 meter. De kerk van Olmen was oorspronkelijk een eigenkerk, d.w.z. een kerk die eigendom was van de heer van Olmen. De kerk werd gebouwd op grond van de heer. Ook de gronden tussen de kerk en de Asbeek behoorden tot aan de Franse Tijd toe aan de heer van Olmen.

Dat de kerk oorspronkelijk een eigenkerk was, laat veronderstellen dat ze gebouwd werd in de middeleeuwen. Sommige sporen zouden nog uit die periode dateren. Een nieuwe kerk werd gebouwd in de14de eeuw of de 15de eeuw. Verdere historische bronnen ontbreken. Het altaar werd in ieder geval opnieuw gewijd in 1499.

In het laatst van de 19e eeuw werd de kerk afgebroken, maar de toren is behouden. Deze dateert uit de 15e eeuw. Het is een typisch Kempische bakstenen toren in gotische stijl. Hij vertoont veel overeenkomsten met de kerktoren van Peer en vooral die van Lommel.

Opmerkelijk zijn de vele tekens die op de toren aangebracht zijn: **maalkruisen**, **ruitkruisen**, een **odalteken**, een **zandlope**r en een ingewikkelder metselteken. Omdat de tekens niet symmetrisch over de toren verspreid zijn, moeten ze een andere betekenis gehad hebben dan een louter decoratieve.(bron: www.kerkeninvlaanderen.be

Het schip van de kerk werd herbouwd in 1898 in neogotische stijl.

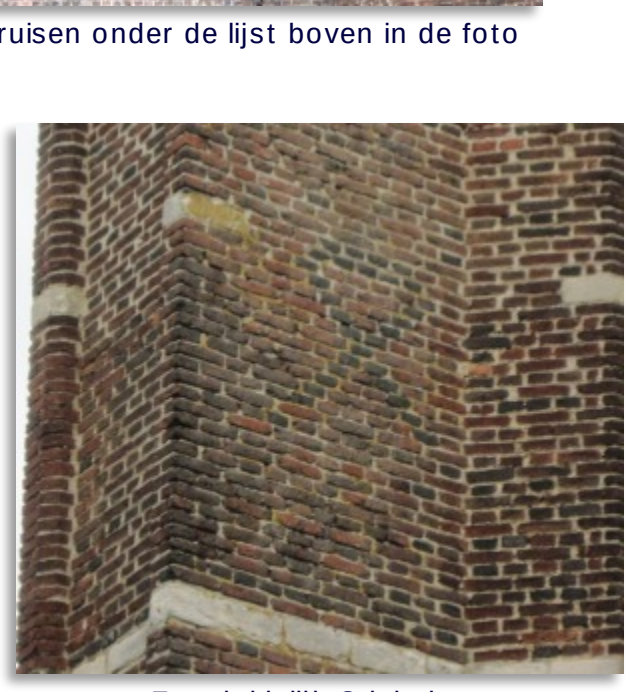
Sint Willibrorduskerk

Zuidzijde: maalkruisen onder de lijst boven in de foto

Zuidzijde: maalkruisen meer in detail

Een duidelijk Odalteken

De zuidzijde van de toren is voorzien van talrijke **maalkruisen**.

Liggende odals of gewoon ruit-ornamenten?

De met algen begroeide noordzijde

Noordzijde: maalkruisen

Gebu-runeteken?

Balen-Rosselaar: Ruïne Sint Luciakapel

De Sint-Luciakapel in Rosselaar, een gehucht van Balen, was een bakstenen zaalkerkje met driezijdige koorsluiting, oorspronkelijk onder een leien dak met dakruiter. De kapel werd opgericht in 1663, verbouwd in 1748 en rond 1900 hersteld.

Na de ingebruikneming van een nieuwe kerk in 1953 geraakte de kapel geleidelijk in verval, bespoedigd door een brand in 1974. In 1976 werd de Sint-Luciakapel beschermd als monument. Samen met de omgeving vormt de kapel ook een beschermd landschap. Tegenwoordig rest enkel nog de ruïne, die in 2001 op een esthetische en ecologische manier geconserveerd werd.

Ruïne Sint Luciakapel

Ruïne Sint Luciakapel: hart in de kapelmuur

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Antwerpen 2.3-11

Vlimmeren: Sint Quirinus-kerk

De parochiekerk van Vlimmeren is gewijd aan St Quirinus en dateert uit de 14e en 15e eeuw. De toren is van 1771.

Eertijds vond hier verering plaats van de heilige Balbina, de beschermheilige van het pluimvee.

Sint Quirinus werd aangeroepen in verband met oogziekten en zweren.

Balbina was de dochter van Quirinus, een Romeins prefect die de toenmalige paus Alexander in gevangenschap hield.

De paus weet in zijn cel Balbina van een keelkwaal te genezen en daarna laat Quirinus zich dopen met zijn hele huishouding.

Quirinus sterft in 115 als martelaar en Balbina, die maagd bleef, wordt naderhand in de catacomben bij haar vader begraven.

De relieken van Quirinus worden in 1050 door paus Leo IX geschonken aan zijn zus Gepa, de abdes te Neuss. Van daaruit verspreidde zijn cultus zich over Duitsland, de Lage Landen tot in Italië.

Sint Quirinus-kerk

Calvariekruis en ruit

We zien hier een **calvariekruis** met daaronder een poging om een **sterfiguur** te metselen. Deze is of mislukt of later door restauraties mismaakt geraakt.

Dit is beter te zien op de foto's hieronder en zeker als je het vergelijkt met goed gelukte **sterfiguren** aan de noordzijde van de kerk.

Detail mislukt sterfiguur?

De noordzijde van de kerk met sterfiguur

Sterfiguur tussen de ramen

Sterfiguur in detail

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Antwerpen 2.3-12

Ekeren: Sint Lambertuskerk

In Ekeren staat een grote Sint Lambertuskerk. Er bevinden zich diverse metseltekens aan het bouwwerk.

Ekeren werd waarschijnlijk al aan het eind van de 7e eeuw door de heilige Lambertus van Maastricht gekerstend. Tot het einde van de 13e eeuw maakte Ekeren deel uit van het bisdom Luik in de dekenij van Hilvarenbeek.

De oude heerlijkheid Ekeren was één der grootste van het hertogdom Brabant. De oudste vermelding van Ekeren dateert van het jaar 1155. Op het einde van de 15e eeuw was Ekeren verdeeld onder drie heren. In het begin van de 16e eeuw trad daar verandering in. De samenvoeging van het ganse grondgebied werd door aankoop een voldongen feit.

Sint Lambertuskerk

Kerk met grijze zandsteen toren

Ornamentale muurtekens

Het kerkgebouw, met de toch wel indrukwekkende grijze zandstenen toren van 69 meter hoog, en met de slanke torenspits (1911), kende een bewogen geschiedenis. Men vermoedt dat de kerktoren dateert uit de tiende eeuw (lijkt me te vroeg, tenzij men bedoeld dat er een voorloper was).

Brand (onder meer in 1492) en blikseminslag (onder meer in 1683) vernielden de kerk. Het 'dorp' kon de toen aangerichte schade moeizaam herstellen.

In de vijftiende eeuw zei men over de kerk dat ze 'een mooi kostelijk werk' was. In de beroerde zestiende eeuw - onder meer in het wonderjaar van Conscience - en ook in de volgende eeuwen volgden de plunderingen elkaar op. Vele kunstschatten werden uit de kerk gerooft of verbrand.

Van het bakstenen gotische kerkgebouw dagtekent het koor uit de vijftiende eeuw. Het schip werd vermoedelijk in de zestiende of zeventiende eeuw opgetrokken en later verbouwd.

Drietal afweerkruisen?

De muurtekens zijn grotendeels ornamenteel van aard. Zie rechtsboven en onder. Maar er is meer.

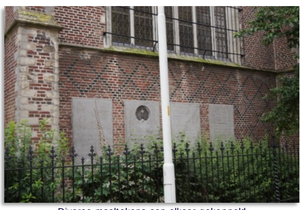
Mogelijk zien we hier toch een drietal **afweerkruisen**.

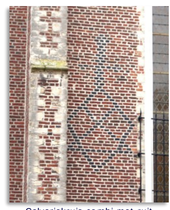
Diverse maaltekens als ornament

Tweetal ornamenteen

Diverse maaltekens aan elkaar gekoppeld

Calvariekruis combi met ruit

Het kruisteken op de foto hier rechtsboven laat zien dat het soms wel heel lastig was om een mooie figuur te maken. Het metselverband moet dan wel netjes oplopen. Er is hier een poging gedaan om het **calvariekruis** te laten samenvallen met een **ruitfiguur**.

Schoten: Sint-Cordulakerk

Schoten is ontstaan in 420 jaar n.C. en het is dus ouder dan de stad Antwerpen(650 n.C.).

De Franken noemden het toen "Scota" en later "Scote". Sinds het begin van de 6de eeuw behoorde het "vrije Schoten" (een groot gedeelte van Merksem en st Job-in-'t-Goor was Schoten) tot de abdij van Lobbes, dit tot de inval van de Noormannen in het jaar 820. Tot in de 12de eeuw was Schoten een niemandsland.

In 1138 werd het ingepalmd door Amerik, Heer van Breda en "Schoten". Van dan af kon Schoten ook het wapenschild van Breda gebruiken, drie zilveren st Andrieskruisen op een rood veld met bovenop een gravenkroon .

Zijn zonen erfden Schoten en werd het opgedeeld in een geestelijk en een wereldlijke heerlijkheid.

Sint-Cordulakerk

Spits met ruitteken

We zien aan de spits van dit gotische venster (rechts van het venster van bovenstaande foto) iets wat lijkt op een soort molentje: een maalkruis op een staak.

Het heeft wel de plek gemeen met het ruitteken, maar lijkt er in uitvoering totaal niet op.

De Sint-Cordulakerk is een rooms-katholieke kerk gelegen in het centrum van de Antwerpse gemeente Schoten.

De kerk stamt oorspronkelijk uit de 12e eeuw. Eind 16e eeuw werd zij vrijwel geheel vernield en tussen 1611 en 1618 herbouwd in laatgotische stijl. Door de bouw van twee zijbeuken in 1850-1851, naar een ontwerp van architect F. Berckmans, kreeg het gebouw de vorm van een hallekerk. De oude toren (28 m) werd in 1873-1876 gesloopt en vervangen door een 48 meter hoge neogotische constructie, ontworpen door provinciaal architect Eugeen Gife. Na ernstige oorlogsschade in 1944 werd de kerk hersteld.

Boven het raam een **ruitteken** en daarboven wat vage muurtekens.

Onbekend teken

Het is moeilijk te zeggen of dit een bewust teken is of dat dit het een gevolg is van reparatiewerkzaamheden.

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Antwerpen 2.3-13

Loenhout: Sint-Petrus-en-Pauluskerk

De naam Loenhout schijnt Esdoornbos te betekenen. Het dorp is van Frankische origine.

De dorpskern van Loenhout, de Huffel geheten, bestaat eigenlijk uit twee centra. Het ene wordt gevormd door het kerkplein, het andere is van oorsprong een echte Frankische driehoek en ligt ten noorden van het kerkplein.

De Sint-Petrus-en-Pauluskerk is een parochiekerk in Loenhout, een deelgemeente van Wuustwezel.

De laatgotische kerk werd gebouwd rond 1525 en gerestaureerd in 1756 en 2003.

De toren zou reeds dateren van vóór 1485 en werd gerestaureerd in 1756.

Sint-Petrus-en-Pauluskerk

Ruit met stip in de midden

Op diverse plaatsen aan het schip van de kerk zijn metseltekens te vinden.

Echter niet op de toren. Wanneer deze in een andere periode is gebouwd door een andere 'aannemer', is dit ook te begrijpen.

Wel een **ruit-tekens** en enkele **harten**. Ook is een **calvariekruis** aanwezig.

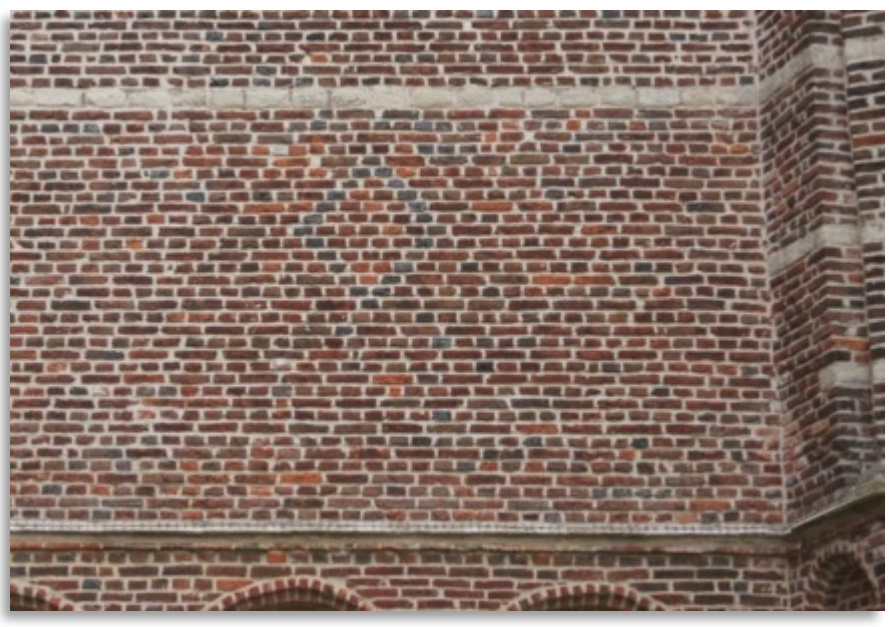
2 maal een hart

Gevuld calvariekruis staand op 3 ruiten

Ruit in een nis

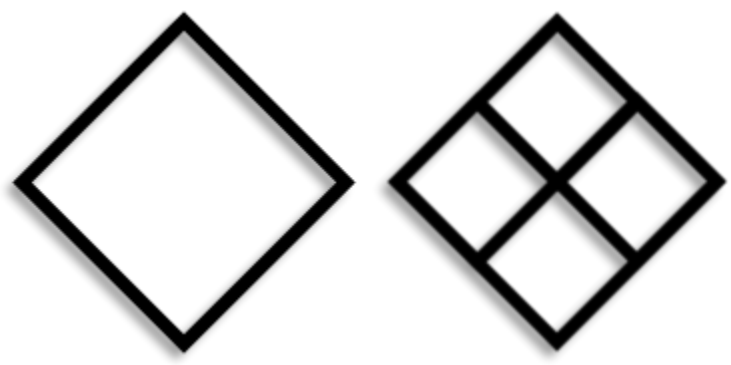

Losse ruit hoog in de gevel

Soms is het vinden van tekens helemaal niet zo gemakkelijk.

Probeer de **ruit** van de foto hier boven maar eens te vinden op de muur hiernaast.

Een tweetal voorbeelden van gebruikte ruittekens

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Antwerpen 2.3-14

Minderhout: Sint Clemenskerk

De naam Minderhout verwijst vermoedelijk naar een gebied dat beduidend minder bebost was dan elders in de omgeving. De oudste vermelding, Minrehout dateert uit circa. 1238.

We treffen hier de imposante Sint Clemenskerk aan.

De kerk wordt al in 1238 vernoemd. In 1448 is hij vergroot en drie jaar later voorzien van een toren die er nu nog staat. In de loop der tijden is er geregeld aan verbouwd en hersteld. De laatste restauratie is uitgevoerd van 1982 tot 1992.

St. Clemenskerk

Toren a/d noordzijde

Op foto rechtsboven: diverse **maalkruisen** en een **calvariekruis**. Aangezien er weinig zon komt, is een noordzijde van zo'n oud gebouw vaak bedekt met een algenlaag.

De **maalkruisen** aan de linker kant zijn duidelijk. Rechts is het niet goed te zien. Ook is de vertikale middenstijl, tussen de beide dichte vensters in, hier versierd met geglazuurde koppen.

Toren noordzijde detail

St. Clemenskerk: toren zuidzijde

Achterzijde toren van de St. Clemenskerk

Rechtsboven: niet zo erg gebruikelijk zijn tekens aan de achterzijde van de toren. Maar hier treffen we ze toch aan.

Toren zuidzijde detail

St. Clemenskerk: toren oostzijde

Poppel: Sint Valentinuskerk

De toren van Poppel is in de stijl van de bekende Kempische gotiek. Dikwijls vinden we juist aan deze torens wel enkele metseltekens.

Ze werden namelijk gebouwd juist in de tijd (16e eeuw) dat de noodzaak gevoeld werd om zulke tekens aan te brengen.

St. Valentinuskerk

Metseltekens op de toren, zuidzijde

En laag bij de grond in de muur van een zijbeuk nog een bijzonder teken: namelijk een **maalkruis** met daar doorheen een **vuurslag**. Die combiu wijst er op dat het een anti-bliksem-teken is.

Het teken is nogal gehavend. Andere vindplaatsen maken duidelijk dat het wel degelijk een dergelijk teken is.

Antibliksem metselteken

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Antwerpen 2.3-15

Postel: Abdij van de Norbertijnen

Diep in de Kempen, tussen bossen en velden, ligt de abdij van Postel. Diverse gebouwen, oude en nieuwe, onsamenhangend maar mooi, die uitlopen op een eeuwenoud kerkje. Sinds 1140 woont er een groepje kloosterlingen. Zij worden Norbertijnen genoemd, naar hun stichter de heilige Norbertus (+1134).

Abdij van Postel

Binnenzijde ringmuur bij de kruidentuin heeft jaartal 167?. Het laatste cijfer gaat schuil onder een aanbouw.

Jaartal op de ringmuur

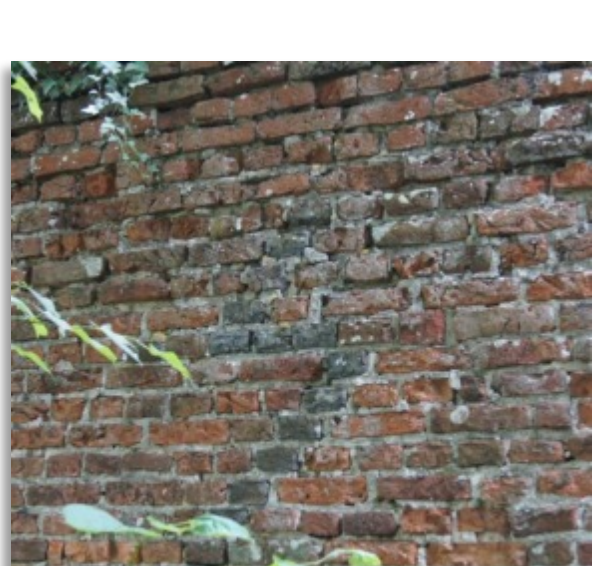
De volgende foto's zijn allemaal van de buitenzijde van de ringmuur rond de Abdij.

Een cijfer van jaartal 16.. op de ringmuur

Een cijfer van jaartal 16.. op de ringmuur

Ringmuur met een jaartal Ao 1623

A als onderdeel van deel van A(nn)o

De O als onderdeel van deel van A(nn)o

De ringmuur met jaartal

Onderdeel van het jaartal

Onderdeel van het jaartal

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Antwerpen 2.3-16

Postel: Abdij van de Norbertijnen (vervolg)

Op de buitenmuur, die rond het kloosterterrein loopt, zijn op een klein gedeelte tekens aangebracht. De muur is vermoedelijk uit de 17e eeuw.

Hart in de zuidelijke Abdijmuur

De zuidelijke buitenzijde ringmuur rond de Abdij

In de buitenmuur van de abdij van de Norbertijnen te Postel treffen we diverse metseltekens aan, veel **maalkruisen** en aan de noord-oostzijde ook een jaartal: **1623**(?)

De zuidzijde lag in de zon en daar bevinden zich een stuk of 5 **maalkruis** tekens en een **hart**.

Oostzijde ringmuur rond de Abdij

Buitenzijde ringmuur aan de noord-oostzijde

Buitenzijde ringmuur aan de noord-oostzijde

Buitenzijde ringmuur rond Abdij aan de oostzijde

Buitenzijde ringmuur rond Abdij

Gekoppelde maalkruisen

Het cijfer 1

Jaartallen herhalen zich maar verschillen wel enigszins. Deze cijfers op de Abdijmuur vormen het jaartal **1615**.

Het cijfer 6

Het cijfer 1

Het cijfer 5

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Brabant 2.4-1

Testelt (nabij Averbode): Abdij watermolen

De watermolen van Testelt, soms ook wel Abdijmolen genoemd, werd gebouwd door de abdij van Averbode. Het is een onderslagmolen die reeds vermeld werd in 1151 en die gebruikt werd als korenmolen. De oudste kern van het huidige gebouw in ijzerzandsteen dateert uit de 15de eeuw en de 16de eeuw en werd geïntegreerd in de heropbouw van de molen in 1608 nadat ze in 1598 werd vernield.

De molen werd in 1960 volledig gerestaureerd, in 1982 beschermd als monument en vanaf 1990 gerenoveerd en ingericht als feestzaal.

Abdij watermolen

Diverse metseltekens

Bovenin een **calvariekruis**, wat daaronder komt is niet goed te zien. Lijkt wel op een **ruit**. Daaronder een zigzaglijn (net onder de bovenste twee **ruitjes**) en daaronder een **hart**.

Diest: Diverse panden met metseltekens

Een stad met nog al wat metseltekens.

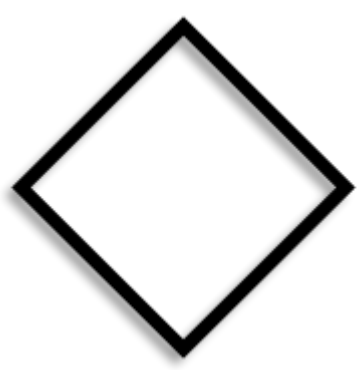
Jaartal-opschrift 1667

Dubbelomlijnd hartsymbool

Ruitsymbool met binnenfiguur

Ruittekeken

Dubbelomlijnd hartsymbool

Renaissancepand met (onduidelijke) jaartal

Hartteken

Dubbel hartteken

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Brabant 2.4-2

Diest: Het Begijnhof

Het Diester Begijnhof werd in 1253 gesticht door Arnold IV, heer van Diest. Het poortgebouw werd rond 1671 gebouwd in Rubensiaanse barokstijl. Bovenaan staat een sierlijk Mariabeeld omringd door bloemenslingers, festoenen en engelenkopjes.

Aan de binnenzijde staat in een nis het beeld van St. Catharina van Alexandrië, patrones van het Begijnhof.

Het Begijnhof poortgebouw

Hart verbonden met (mogelijk) 2 odals

Deze oase van rust kreeg in de 16e eeuw te maken met een mentaliteitscrisis. Er heersten allerlei mistoestanden zoals lossere zeden, bijgeloof en verminderde devotie.

Pastoor Nicolaas van Esch voerde omstreeks 1540 ingrijpende verbouwingen door. Hij deed bestaande huisjes afbreken en het geheel opnieuw aanleggen volgens een rechtlijnig schema, met de kerk, plein en infirmerie in het middelpunt.

De conventen en begijnwoningen werden in bak- en zandsteenstijl herbouwd, meestal met verwerking van ijzerzandsteen. Hij pleitte ook opnieuw voor eenvoud, soberheid en godvruchtigheid. Het religieuze leven werd intenser en aan wantoestanden werd een einde gemaakt.

Het besloten karakter van het hofje werd meer benadrukt.

Er waren 5 conventen, nl: het H. Geestconvent (7 begijnen), Calvariebergconvent , Engelenconvent (9 begijnen), Apostelenconvent (12 begijnen), Novitieconvent en in totaal een 80-tal woningen.

Stevige ruit in hoek van gevel poortgebouw

Eenvoudig ruitsymbool

Hart in zijgevel van woning

Ornamentele muurdecoratie?

Diest: De Begijnhofkerk

De Begijnhofkerk is gebouwd in ijzerzandsteen. Zoals te zien is, is deze steensoort sterk aan erosie onderhevig. Een groot probleem met restaureren is dat deze steensoort (**Diestiaan**) helaas op lijkt te zijn en niet meer gewonnen kan worden.

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Brabant 2.4-3

Diest: Het Begijnhof (vervolg)

Om de hoek van het Begijnhof een pand wat er nog wel bij hoort met jaartal 1715.

Pand met jaartal 1715

Linksboven: waarschijnlijk louter versiering, maar ooit waren ook **bezems** tekenen om het kwaad te weren. Mogelijk vanwege hun hygiënische functie.

Rechtsboven: links boven het raam een **ruitfiguur**. Verderop naast het jaartal een grote **toverknoop**. Zie ook rechtsonder in detail.

Pand met jaartal 1639
waarboven een toverknoop

Grote toverknoop in detail

Een andere toverknoop

Mislukt maalkruis?

Boven: nog weer een andere **toverknoop**, geheel volgens hetzelfde 'model' uitgerekend en gemaakt.

Boven en links: misschien wilde men met het **hart** nog een ander teken (**maalkruis**?) combineren maar mislukte dat plan. Of het is bij een renovatie verminkt geraakt.

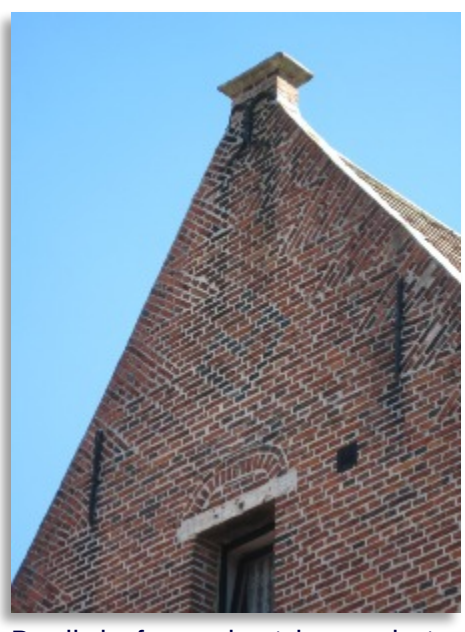
Dezelfde gevel, maar meer recht van voren

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Brabant 2.4-4

Diest: Het Begijnhof (vervolg 2)

Op foto hieronder: een hart met daarboven als een soort bekroning het **wijdingskruisje**. Het was kennelijk in die tijd extra betekenisvol om het hart een specifieke christelijke betekenis te geven.

Begijnhof: een hart boven het raam

Op de muur van dit huis bevindt zich een hart

2 harten met wijdingskruisje

Een dubbel hart

Twee **harten** concentrisch aangelegd. Het metselen beginnend met een klein **wijdingskruisje** onderin maakt al duidelijk dat de compositie al van tevoren doordacht was.

De kapel van de Grauwzusters met een toverknoop

IJzerhoudende zandstenen in het metselwerk

Rechtsboven: een muur van een pand waarin men om redenen van versiering of geldgebrek ijzerhoudende zandsteen opname tussen het baksteenmetselwerk.

Diest: Op deze zijgevel treffen we een deel aan van een boodschap. Het zijn ongebruikelijk vormgegeven letters/cijfers. Rangschikking van de stenen moet slaan op pand van latere datum (19e eeuw?).

Gaasbeek: Het kasteel

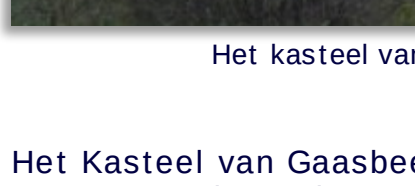

Het kasteel van Gaasbeek

De toegansgpoort

Het Kasteel van Gaasbeek is een oorspronkelijk middeleeuwse waterburcht, thans nationaal museum, gelegen in Gaasbeek, een deelgemeente van Lennik.
Dit kasteel moet nog bezocht worden om de metseltekens vast te leggen.

Kasteel toren

Tekens op kasteeltoren

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Brabant 2.4-5

Kortenaken: Dorpsplein 7

Er bevinden zich 3 tekens rond het venster. Boven een ruit, rechts een **Latijns kruis** en links mogelijk een **hart**, maar dit is te vaag.

Pand naast de kerk in detail: een **ruitteken**.

Dorpsplein 7

Geetbets-Rummen: Kasteelhoeve van Hoen

Resten van het voormalig middeleeuwse kasteel der baronnen van Hoen. Van het eigenlijke omgrachte middeleeuwse slot is slechts een bakstenen romp van een hoektoren nog over.

Van de kasteelhoeve rest het monumentale poortgebouw (voorheen met ophaalbrug) verrijkt met wapenstenen en gedateerd 1629.

Deze oude kasteelhoeve bezit nog een paar bijzondere metseltekens. Het poortgebouw is van 1616 maar de hoeve zelf (tiendeschuur) is van 1656.

Kasteelhoeve van Hoen

Het hexagram, ook wel Davidsster genoemd

De **hexagram**, die we nu kennen als **Davidsster** komen wij regelmatig tegen. Onderzoek moet nog uitwijzen welke betekenis men destijds gaf aan dit ster-teken.

Kasteelhoeve van Hoen

Ruit in combi met hartteken

De kasteelhoeve van Hoen

Kasteelhoeve van Hoen met jaartal 1656

Er is geen bewijs voor, maar van dit teken denk ik het volgende: de metselaar is vindingrijk en combineert een **hart** met een **ruit**. Beide zijn veel voorkomende tekens en als de vrijheid tot experimenteren was toegestaan kun je verwachten dat metselaars hier iets mee deden.

Van de kasteeltoren van het eigenlijke omgrachte middeleeuwse slot is slechts een bakstenen romp nog over.

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Brabant 2.4-6

Averbode: De Abdij

De abdij werd gesticht in 1134. Oorspronkelijk een Norbertijnenklooster voor mannen en vrouwen, wel in gescheiden gebouwen natuurlijk. Gebouwen werden zwaar beschadigd door blikseminslag in 1499.

In het begin van de 17e eeuw was het weer goed bewoonbaar en tussen 1664 en 1672 werd de barokke kerk gebouwd.

In 1942 is er nog een grote brand geweest, maar kerk, kapittelzaal en sacristie bleven gespaard.

De Abdij van Averbode

Een kelk en een hartteken

Het washuis van de Abdij van Averbode

Geploegde akker en maalkruis op dakkapel

Geploegde akker in detail

Washuis met jaartal 1623

Washuis met jaartal 1623

Zijgevel van het washuis

Washuis: driemaal een hart

links en rechts van het deurtje een calvariekruis

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Brabant 2.4-7

Heverlee: De Abdij van Park

Via deze grote poort kom je op het binnenste van het abdijterrein.

Abdij van Park met toegangspoort

Fraai hoektorentje aan de Abdijmuur

En dan hier, zie foto onder, op de muur van het gastenverblijf, zijn tekens te zien. Links een **hart**, maar rechts een teken dat wel heel zeldzaam is. We kennen er geen tweede van. Het oogt als een **banier**, die vertikaal omlaag hangt. De lussen, die rond een stok geschoven worden, zien we bovenaan.

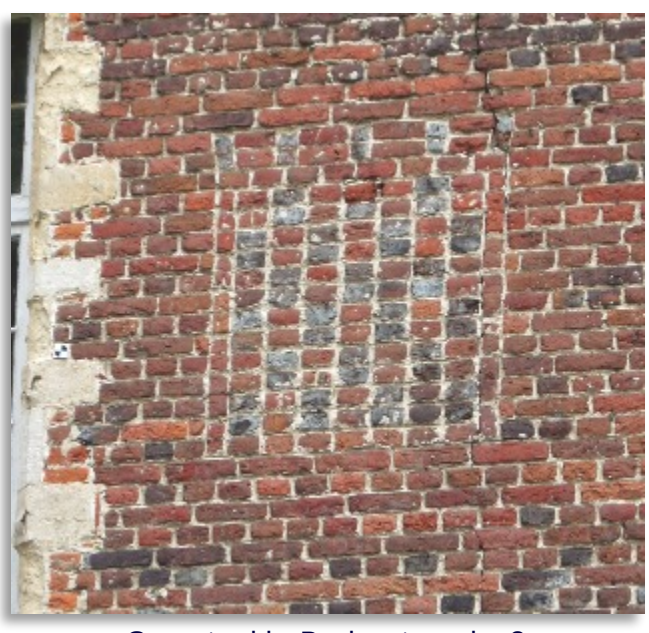
Opvallend zijn ook de **ruit-tekens** in de dubbele deuren.

Het gastenverblijf

Gastenverblijf met vlag

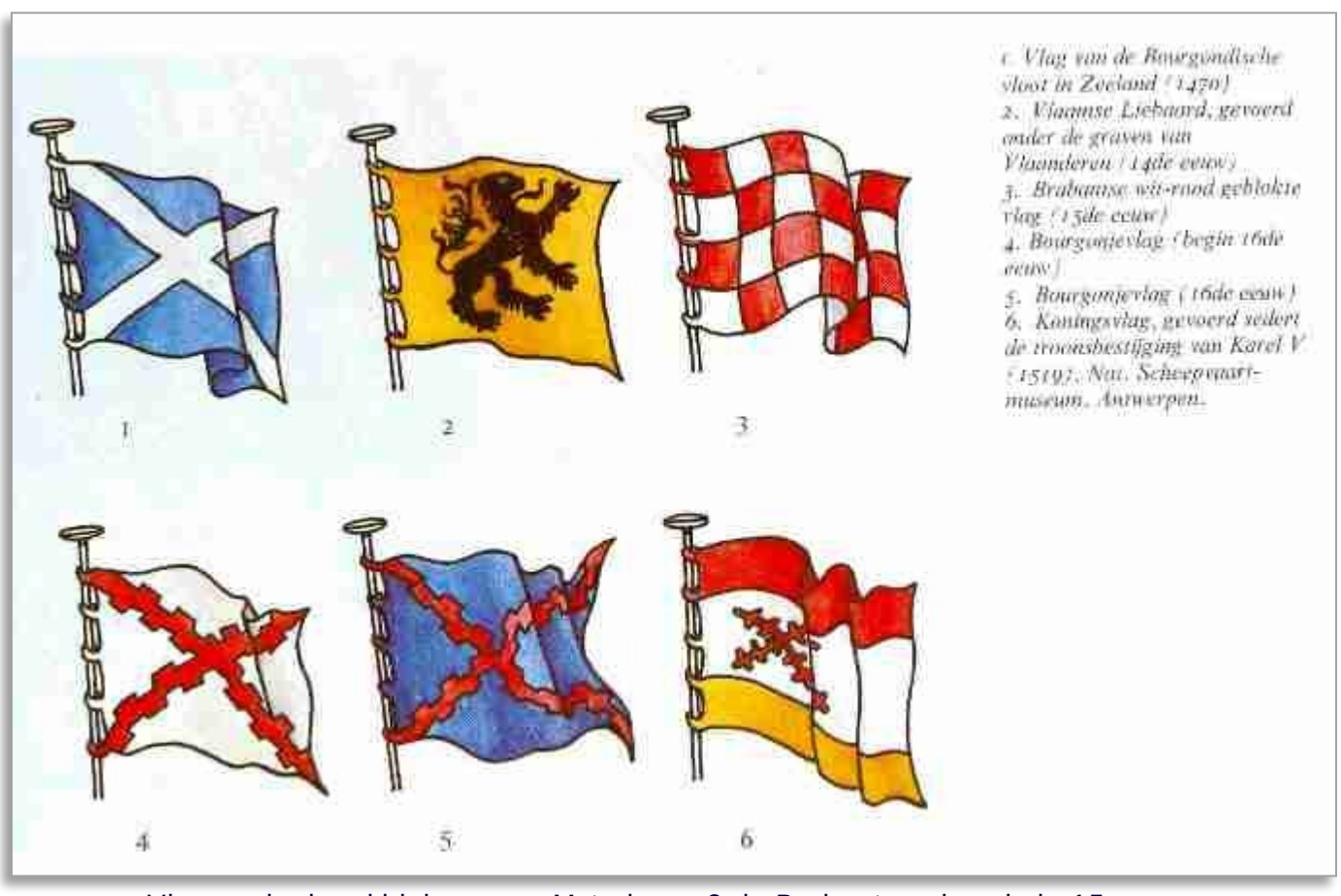
Gemetselde Brabantse vlag?

Een kenner zal er al snel de (Noord-)Brabantse vlag in menen te herkennen.

Volgens de schrijvers van Maritieme Geschiedenis der Nederlanden (1976) bestond er al een Brabantse vlag aan het eind van de 15e eeuw. Hij is later erg lang in ongebruik geraakt, maar sinds een jaar of 60 terug van weggeweest.

De vlag kreeg zelfs een ereplaats in de Ridderzaal te Den Haag op basis van zijn anciënniteit, meteen naast de troon. Na 2006 werden de vlaggen aldaar vervangen door de heraldieke wapens.

Het aantallen blokken kloppen niet. De vlag heeft 6 keer 4 = 24 blokken, het metselteken laat 6 x 7 = 42 blokken zien. Maar waarschijnlijk keek men toentertijd nog niet zo nauw naar het aantal blokken.

Vlaggen in de middeleeuwen: Met als nr. 3 de Brabantse vlag sinds 15e eeuw

Dit teken is uniek tot nu toe op het vasteland van Europa. Het enige metselwerk dat er een gelijkenis mee vertoont, vinden we in Engeland, in het oude Hatfield Old Palace van laat 15e eeuw (Herfordshire, een ietsje noordelijk van London).

Heist op den Berg: Villa a.d. Mechelse steenweg

Nieuwbouw, waarin opgenomen metseltekens naar middeleeuwese voorbeelden uit de omgeving.

Villa uit 1987

Ruitteken

Een **hartteken** en daaronder een **maalkruis** in combinatie met **horizontale lijn**.

Hartteken

Maalteken

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Brabant 2.4-8

Ter Heide (nabij Rotselaar): De Brouwerij

Hier zijn we bij het gebouw van een brouwerij. Met een wel heel vreemd metselteken, dat wel wat doet denken aan een **toverknoop**, maar mogelijk toch een andere inspiratiebron heeft gekend.

Ter Heide: de brouwerij bij de Donjon

Hartteken en een teken wat doet denken aan de toverknoop?

Ter Heide: een fraai uitzicht op de Donjon vlakbij de Brouweriij.

Donjon Ter Heyden, een woontoren met het uitzicht van een verdedigingstoren, werd gebouwd omstreeks 1350. Uniek aan deze toren is het grondplan dat de vorm aanneemt van een Grieks kruis. De toren is 30 meter hoog en telt 6 niveaus die onderling verbonden zijn met een wenteltrap. Van 1870 tot 1938 werd hier ook bier gebrouwen. Momenteel is het ganse complex, omringd door een hofgracht, in privébezit .

De Donjon

Rotselaar-Wezemaal: Poort bij de pastorie

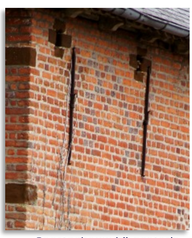
De **hartjes** op de voorkant zijn wel duidelijk, maar het teken op de zijkant is niet aan te duiden. Maar een ontwerp kan ook wel eens minder goed uitpakken.

Wezemaal: de pastorie

Poortgebouw

Poortgebouw bij pastorie

Het poortgebouw bij de pastorie

Messelbroek: Een 19e eeuwse villa

Een 19e eeuwse villa met muren welke voorzien zijn van heel veel **ruittekens**.

Villa rond de eeuwisseling

Ruittekens in detail

Diverse **ruittekens** in een fraai patroon.

Diverse ruittekens

Aanzicht van de villa Messelbroek. Een karakteristiek pand met een fraaie en 'historische' vormgeving.

Villa Messelbroek

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Brabant 2.4-9

Tienen: De Ark van Noë

De ‘Ark van Noë’ is een van de oudste woningen van de stad met een kern die dateert uit de 16de eeuw. Dit maakt het ook één van de weinige gebouwen die de verwoesting van 1635 doorstonden.

Oorspronkelijk was het een privé woning. Nu is het eigendom van de congregatie der Broeders Alexianen en maakt het deel uit van de Psychiatrische Kliniek Broeders Alexianen. Het gebouw werd in 1980 als monument beschermd en is momenteel in restauratie.

Tienen: de Ark van Noë

Tienen: de Ark van Noë

Maalkruis met daarboven toverknoop

Tienen: Pand aan de Verlatstraat 10-12

Pand a.d. Verlatstraat 10-12

Pand a.d. Verlatstraat 10-12 met maalkruis

Tienen-Vissenaken: Voormalige pastorie

We zien hier bij dit pand, dat de oorspronkelijke vensters vergroot zijn, zodat het gemetselde jaartal deels verminkt geraakt is.

Tussen **ANNO** en de **cijfers** in is een **hartsymbool** te zien.

Kerk met rechts voormalige pastorie

Toegangspoort van voormalige pastorie

Doorzicht toegangspoort voormalige pastorie

Anno met hartteken tussen de ramen

Jaartal met hartteken

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Brussel gewest 2.5-1

Brussel: Paleis van Cleve-Ravenstein

In de muur van dit oude pand (het paleis van Cleve-Ravenstein) uit de late Middeleeuwen lijkt eveneens een muurteken aangebracht, dat gelukkig de diverse restauraties overleefd heeft. Het lijkt hier de vorm van een **ING-rune** te hebben.

Toch is het ook goed mogelijk dat dit stukje vroeger deel uitmaakte van een algehele muurdecoratie en dat dit stukje na alle restauraties alleen bewaard gebleven is.

Het muurteken is (op de foto beneden) te vinden in de 2e travee van links vlak boven de neus van de geparkeerde auto.

Brussel paleis Cleve-Ravenstein

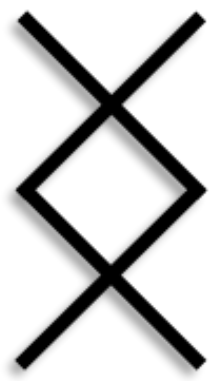
ING-rune-teken in detail

Dit als laatste overgebleven Brusselse aristocratische herenhuis (van de familie Cleve-Ravenstein) is gebouwd aan het eind van de XVe eeuw.

Het is gebouwd in baksteen en zandsteen in Brabantse gotische stijl en was onderdeel van een groter geheel van gebouwen.

Rechtsboven in detail het muurteken, dat mogelijk door restauraties gedeeltelijk is verminkt en mogelijk onderdeel was van een muurdecoratie van de totale muur in een **ruitmotief**. Door de restauraties kan dat grotendeels verloren zijn gegaan.

Hiernaast een voorbeeld van een **ING-rune** teken of 2 **kruisen** gestapeld.

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Limburg 2.6-1

Tessenderlo: De oude Pastorie

Tessenderlo is een dorp in Belgisch Limburg. Aan de kerk zijn geen metseltekens te ontdekken (te nieuw) maar wel aan de oude pastorie.

Een groot **maalkruis** en bovenin wat moeilijk te zien: 2 **toverknopen**.

Tessenderlo pastorie

Tessenderlo pastorie uit 1664

Bijzonder is hier de dikte van het **maalkruis**. Het is nl de dikte van 2 stenen (met hun kopse kant). Normaal is altijd een dikte van 1 kopse kant.

Hoog in de gevel: 3 toverknopen

Herk-de-Stad: Parochiekerk Schulen

De eerste parochiekerk van Schulen (Herk-de-Stad) bevond zich langs de huidige Kerkstraat. De toren dateerde uit de 15de eeuw, net als de kapel die dienst deed als parochiekerk tot begin van de 18de eeuw. De kerk werd herbouwd in 1709-1710 en ze werd nog eens vergroot in 1784. In het begin van 1938 begon men de oude kerk te slopen. De afbraak zou als fundering voor de nieuwe kerk benut worden. Alleen de stoere gotische toren, waarvan de basis uit Diester ijzersteen is en het bovenste deel uit baksteen, werd gespaard. In 1950 werd de toren beschermd als monument. Bijna gerestaureerd ging de torenspits in de vlammen op in juli 1957.

De parochiekerk van Schulen

Maalkruis in combinatie met een calavriekruis

Lummen: Kasteel de Burg

In Lummen staan meerdere kastelen. Het oudste is Kasteel de Burg. Je vindt het aan de Muggenhoekstraat. Het is private property, maar ik kreeg toch de kans van de eigenaar om even op de binnenplaats een metselteken te fotograferen.

Het grondplan van het huidige kasteel dateert uit de tijd van de weduwe van Willem I van der Marck (1485). Dit kasteel werd in de loop der eeuwen verschillende malen verbouwd en heeft tegenwoordig een neoclassicistisch uiterlijk.

De meest bekende eigenaar van Kasteel de Burg was Willem II van der Marck, een beruchte watergeus, bijgenaamd Lumey die Den Briel veroverde voor Willem de Zwijger, prins van Oranje.

Het kasteel is eigendom van de familie Briers de Lumey.

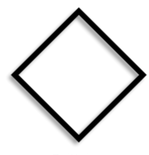
Kasteel de Burg

Toegangspoort kasteel de Burg

Hoogst waarschijnlijk is onze beroemste watergeus Lumey deze poort dikwijls gepasseerd en heeft hij het **ruitteken** ter linker zijde gezien.

Ruitteken

Nieuwerkerken: Hoeve de Duifhuishof

In Nieuwerkerken was het wel even zoeken, maar de Duifhuishof werd gevonden. Aan de Heiligebornstraat.

Een **kelk** naast de voordeur moest de kwade geesten van de drempel weren.

Hoeve de Duifhuishof

Kelk naast voordeur

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Limburg 2.6-2

Sint Truiden: De Abdijtoren

De Abdijtoren van de 11e eeuwse kerk is 65 meter hoog en zeer massief. Ze is later meermalen verhoogd waarbij in de 13e en 14e eeuw ook gotische delen zijn toegevoegd. In de 16e eeuw zijn bakstenen zijtorentjes aangebracht.

St. Truiden: de Abdijtoren

Ruit met maalkruis

De abdijtoren met hier een calvariekruis

Bijzonder opvallend is dit teken dat bestaat uit de combinatie van een **ruit** en een **maalkruis**.

Op de foto rechtsboven zien we wel duidelijk, dat er een **calvariekruis** gemetseld is in deze trans van de toren.

Sint Truiden: St. Gangulphus kapel

Gangulphus was een Bourgondische grootgrondbezitter ten tijde van Pepijn de Korte in de 8e eeuw. Volgens de legende was hij een vertrouweling van Pepijn de Korte, die op een van zijn jachttochten een miraculeuze bron ontdekt had.

Toen Gangulphus vermoedde dat zijn vrouw hem bedroog met een priester en zijn vrouw dat ontkende, vroeg hij dat zij haar hand in de bron hield en haar hand en arm kwamen volledig verbrand uit de bron. Hij stuurde zijn vrouw weg en verbande de priester, maar die nam wraak en vermoordde Gangulphus.

St. Gangulphuskapel

De noordmuur van de St. Gangulphuskapel

Hij is de patroon van de leerbewerkers, schoenmakers, kinderen en paarden en wordt aangeroepen tegen kniepijnen, huid- en oogziekten en bij echtelijke moeilijkheden en overspel.

Zijn verering verspreidde zich vanuit bisdom Langres, waar zijn relieken worden bewaard, over westelijk Europa.

Noordmuur met calvariekruis

Een montransteken

Op de noordmuur treffen we twee tekens aan: het grote teken is duidelijk herkenbaar als een **calvariekruis**.

Het kleine teken lijkt nog het meest op een **monstrans** waarin de hostie wordt getoond. Als teken staat het dan voor '*het brood des levens*'.

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Limburg 2.6-3

Bokrijk: Openluchtmuseum

Het Hooghuis uit Tessenderlo-Schoot (Limburg)

Dit huis uit de 16e eeuw weerspiegelt de hoge status van de eigenaar-bewoners, getuige de bovenverdieping (zeldzaam op het platteland) en het recht om duiven te houden.

Hooghuis uit Tessenderlo-Schoot 16e eeuw

Het Hooghuis zoals het stond in Tessenderlo

Een hart aan een ruit gekoppeld met een los hart eronder

Rechts zijn hart en maalkruis duidelijk herkenbaar. De linkerkant is onduidelijk

Maalkruisenstreng horizontaal en vertikaal

Uitgaand van het getal drie, zien we hier 3 maalkruisen

We moeten ervan uit gaan, dat er een paar mogelijkheden zijn om een teken goed in de muur te krijgen. De bouwmeester kan b.v. een metselaar (of jochie) aanstellen, die het teken moet 'bewaken' tijdens de bouw. Als er steeds laag voor laag rond wordt gebouwd, is het van belang om een oplettend persoon bij het teken te zetten, die zorgt dat het daar goed komt.

Een andere optie is dat het teken in zijn geheel al wordt gemetseld met aflopende zijden, breed naar onderen toe uitlopend, zodat er gemakkelijk aan vast verder gebouwd kan worden.

Het is goed denkbaar dat van beide mogelijkheden gebruik is gemaakt.

De 'eenzame' **ruit** zien we vaker. Naar de reden moeten we gissen

Het ruitteken

Maalkruisen samen met links een **ruit**, rechts een **hart**.

Herenthout (A'pen): Woonhuis

Dit gebouw maakte vroeger deel uit van de Hoeve Zelse-Schrans. Het draagt in de zijgevel het jaartal 1652. Dit wijst op een verbouwing, want de steile dakhelling doet een veel vroegere bouwdatum veronderstellen.

De voorgevel in baksteen is versierd met witgekalkte strepen die een landelijke nabootsing zijn van de natuurstenen speklagen in de steden.

Woonhuis uit Herenthout

Woonhuis uit Herenthout: met jaartal 1652 in zijgevel

Zijgevel met jaartal 1652

Bokrijk-openluchtmuseum: Duiventoren

Deze duiventoren stond ooit in Ingelmunster en is overgebracht naar Bokrijk.

Duiventoren

Duiventoren uit 1634

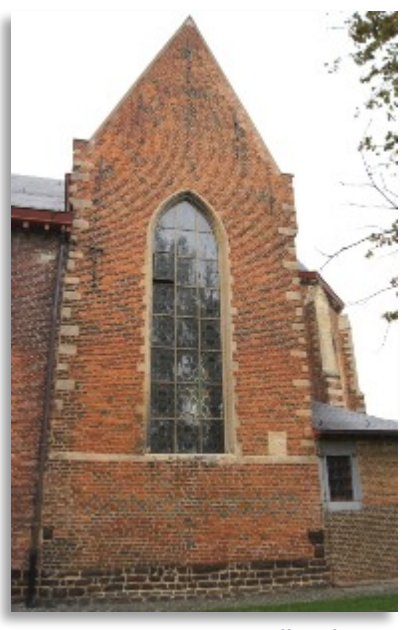
MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Limburg 2.6-4

Hasselt-Kuringen: Sint-Gertrudiskerk

De Sint-Gertrudiskerk, waarvan de toren, die in ijzerzandsteen is gebouwd, het koor en de kruisbeuk allemaal dateren van omstreeks 1500, in laatgotische bouwstijl. Het schip en de zijbeuken werden omstreeks 1763 verbouwd en vergroot.

We zien in de zuider dwarsbeuk een **ornament** van aaneengeschakelde **ruiten**.

Ornament van maalkruisen en ruiten

Ornament van maalkruisen en ruiten in detail

Hasselt-Kuringen: De Herkenrode-Abdij

De Herkenrode-abdij heeft een enorme omvang. Hij werd gesticht in 1182. In 1217 werd de abdij opgenomen in de orde van Citeaux (Cistercienzers). Zij was de eerste en werd de grootste en rijkste vrouwenabdij van die orde in de Nederlanden. Veel adelijke dames werden er non.

Het poortgebouw dateert van 1531. De tiendschuur is van 1656. De oude abdissenresidentie is van 1538. De imposante 50 m lange (nieuwere) abdissenresidentie in Barokke stijl is van 1768.

De Herkenrode Abdij

De tiendschuur van 1656

Het poortgebouw uit 1531

De oude Abdissenresidentie van 1538

Calvariekruis op de oude Abdissenresidentie

Een teken van een kelk

De barokke Abdissenresidentie van 1774

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Limburg 2.6-5

Houthalen-Laak: OLV-van-Zeven-Weeënkerk

De Onze-Lieve-Vrouw-van-Zeven-Weeënkerk is de voormalige parochiekerk van het gehucht Laak, in de Belgische gemeente Houthalen-Helchteren, gelegen aan Daalstraat 122.

De patroonheilige van de kerk wisselde nogal eens. In 1497 betrof het de Heilige Quirinus van Rome, in 1516 was er sprake van de Heilige Quintinus.

De Mariaverering, die ook in deze kerk plaatsvond, culmineerde in 1734 tot een wonderbaarlijke genezing, die werd toegeschreven aan de bijzondere bijstand van de Heilige Maagd. Hierdoor ontwikkelde de kerk zich tot een drukbezocht bedevaartsoord. Zo werd de kerk, omstreeks 1770, toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw-van-Zeven-Weeën. Deze werd hier vooral aangeroepen tegen maagpijn, lastige kinderen, stervensgevaar, bedwateren en allerlei ziekten.

Kerk met een opvallende hoed als bekroning

Restant van een calvariekruis

De toren is laat-gotisch, ca. 1500. Aan de kleur van de gemetselde stenen is te zien dat er een groter vlak opnieuw gemetseld is. Hierdoor is alleen de voet van het **calvariekruis** bewaard gebleven.

Houthalen: Sint Martinuskerk

Al in 1223 is er sprake van een kerk (romaans). De bouw van een gotische kerk begon in het begin van de 15e eeuw. Het koor is van 1437, de toren van ca. 1500. Ze werden vervaardigd uit Maaskeien en mergel. Het schip is gesloopt en vernieuwd in 1938.

De St. Martinuskerk

St. Martinuskerk met kelk en kalvariekruis

Tau-kruisen flankeren een maalkruis

En ook hier schitterend extra groot uitgevoerd: het kwaadbezwerende **maalkruis**, geflankeerd door 2 **Tau-kruisen**, refererend aan St. Antonius.

Tau-kruis

Zonhoven: Kapel Ten Eikenen

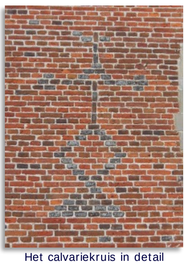
Kapel Ten Eikenen staat in het Zonhovense gehucht Ten Eikenen. Het is een gotische kapel in baksteen en natuursteen. Ze werd in diverse stadia gebouwd tussen eind 15e en midden 16e eeuw.

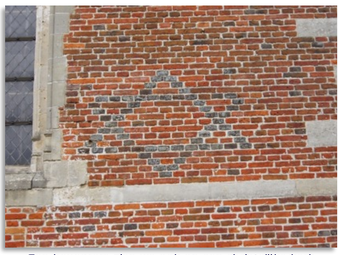
Kapel Ten Eikenen

Kapel met bijzonder calvariekruis

Het calvariekruis in detail

Een hexagram zien we ook op een christelijke kerk

Wonderlijk om hier te zien dat er een ruit is tussengevoegd tussen de onderdelen van het **calvariekruis**.

De **ster** als symbool kan meerdere betekenissen herbergen: het kan verwijzen naar de ster van Bethlehem, naar de Christus als de Morgenster of naar Maria, de sterre der zee (stella maris). Maar er kan ook een oudere betekenis van het **hexagram** in schuilgaan, waarbij het een krachtig teken was tegen hekserij.

Een verminkt teken

Mogelijk ontbrak het hier aan stenen met blauwe kopse kant, waardoor het patroon niet kon worden voortgezet. Maar het kan ook door latere restauraties verstoord geworden zijn.

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Limburg 2.6-6

Bocholt: De Laurentiuskerk

Dichtbij de grens met Nederland ligt Bocholt, een plaats met een oude geschiedenis. De Laurentiuskerk haalde ooit (in 1910) het nieuws, toen de toren over 9,4 meter werd verplaatst, zodat de kerk met 2 traveeen kon worden vergroot.

Dank zij deze manoeuvre bleven de **ornamentele metseltekens** op de zuider zijbeuk bewaard, want die hoefde niet van zijn plaats.

De Laurentiuskerk

De zuidzijde Van de kerk

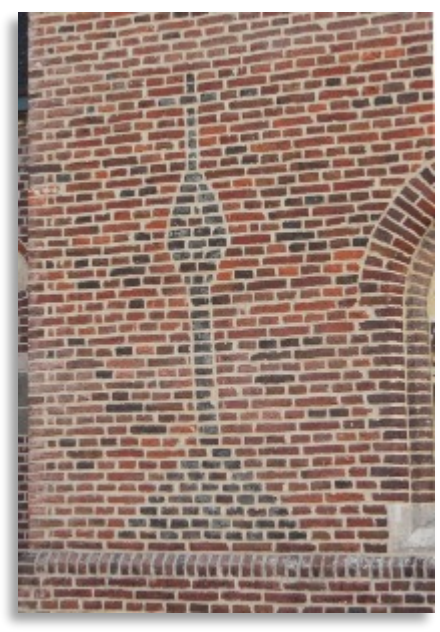

Detail van de zuider zijbeuk

Kaulille: Monulphus- en Gondulphuskerk

Vanaf 1303-1304 is er sprake van de parochie Kaulille. Een klein deel van de toren van de huidige Monulphus- en Gondulphuskerk dateert mogelijk nog uit die tijd. Later werd een gotische kerk en toren gebouwd. De huidige kerk stamt uit 1932, maar de gotische toren bleef behouden.

Calvariekruis op toren

Natuurstenen vormen de basis van deze middeleeuwse toren

Kleine Brogel (nabij Peer): Ruïne van de Paggershoeve

En soms gaan er ook in deze tijd nog metseltekens verloren.

De Ruine van de Paggershoeve

Ruine Paggershoeve

Deel van een jaartal: ...80

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Limburg 2.6-7

Lommel: Sint-Pietersbandenkerk

Lommel bestaat al 1000 jaar officieel, onofficieel nog langer. Dominant in Lommel is de Sint-Pietersbandenkerk. De toren dateert nog uit de Middeleeuwen en is van ca. 1388.

De bouw ervan was voornamelijk mogelijk door de betrekkelijke welstand van de plaatselijke bevolking, wegens de inkomsten uit schapenteelt (wol enz.). Het gemetselde gedeelte van de toren is 36 meter hoog; de spits heeft een lengte van 17 meter. Daardoor heeft het bouwwerk een hoogte van in totaal 53 meter.

We treffen **maalkruisen** aan op twee zijden van de toren.

Toren van Lommel

Maalkruisen aan de zuidzijde

En op een andere zijde nog een **maalkruis**.

Meeuwen: Sint-Martinuskerk

De kerk, die vermoedelijk gesticht werd door de Graven van Loon, werd voor het eerst vermeld in 1367. Toen was het patronaatsrecht en het tiendrecht reeds in bezit van de Antonieten te Maastricht (d.w.z. de orde van Sint Antonius, een lekenbroederschap).

De broederschappen omvatten geestelijken en leken, burgers en edelen mannen en vrouwen. De broederschappen droegen als herkenningsteken Sint-Antoniuskruisjes en medaillons met het tau-kruis, vaak met daaronder een bel, aan een keten. Ook werden er kruisen van stof op de kleding aangebracht.

De kern van het huidige gebouw is een gotische kruisbasiliek uit eind 15e eeuw. Deze omvat de middenbeuk, het transept en de toren, welke laatste in Kempense gotiek werd uitgevoerd.

Op de toren treffen we een latijns kruis aan in natuursteen, maar ook natuurstenen elementen, waarvan de twee bovenste te beschouwen zijn als **Taukruis/T-kruis** of **Antoniuskruis**. Maar eronder zien we ze gespiegeld. Mogelijk moet je dan denken in de richting van saamhorigheid. De link met Maastricht (Antonieten) maakt dat we dit wel als tekens mogen zien.

Sint-Martinuskerk

De zuider dwarsbeuk

Details zuider dwarsbeuk

T

Tau-kruis symbool

Een tau-kruis en deel van een calvariekruis

Tau-kruis met daarin een wijdingskruisje

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Limburg 2.6-8

Sint Huibrechts-Lille: Sint Monulphus en Gondulphuskerk

Het kapittel van Sint Servaas te Maastricht had bezittingen in Lille en omgeving. Mogelijk kwam dit bezit voort uit schenkingen van de Heilige Hubertus,.

Hier staat een kerk gewijd aan Sint-Monulphus en Gondulphus, genoemd naar de patroonheiligen Monulphus en Gondulphus. De oude kerk is een paar maal herbouwd. De voorlaatste keer was 1850. Maar daar was men erg ontevreden over. Een halve eeuw later is het schip opnieuw aangepakt.

Het is nu een neogotische kerk uit 1912, nog steeds voorzien van een gotische toren uit de 16e eeuw. Op deze toren treffen we de metseltekens aan.

Sint-Monulphus en Gondulphuskerk

Een calvariekruis

Natuurstenen wijdingskruisje

Kennelijk had men er meerdere laten maken, die een plekje moesten krijgen

Tekens die vermoedelijk niet afgemaakt zijn

calvariekruis

Ingemetselde kopjes van de patroonheiligen

Monulfus en Gondulfus waren bisschoppen in Maastricht in de 6e eeuw. Er bestaan veel legenden over het tweetal. Hun relieken liggen in een Romeinse sarcofaag in de St. Servaas te Maastricht. Ze blonken kennelijk uit in deugdzaamheid, waardoor ze na hun dood wonderen bleven verrichten en er een grote verering ontstond. Op diverse plaatsen zijn kerken naar hen vernoemd.

Op de foto's rechtsboven en onder de ingemetselde kopjes van de patroonheiligen welke naderhand zijn ingemetseld in de steunberen

Monulfus?

Gondulfus?

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Hinault 2.7-1

Trivières: La Chapelle de Notre Dame du Puits

De kapel dankt zijn ontstaan aan een put, die zich aan de linker zijkant bevond. Zij werd gebouwd in 1510.

Het verhaal gaat dat de heer van Trivieres Antoine de Namur op terugreis van een pelgrimstocht als geschenk van de Franse koning Lodewijk XII een doorn van de doornenkroon van Christus ontving. Daar moest hij thuis een kapel voor oprichten, zodat men pelgrims kon ontvangen. Alzo geschiedde.

De kapel raakte in verval in de eeuw erna en werd in 1664 opnieuw in haar huidige vorm herbouwd.

De tekens die we zien moeten we dus hoogstwaarschijnlijk toeschrijven aan de herbouw van 1664.

Niet onmogelijk is het dat men een ouder teken opnieuw heeft vorm gegeven maar nu in blokken natuursteen.

Alle foto's: Jan van Hoek

La Chapelle Notre Dame du Puits

Maalkruis met wapenschildje

Op de foto hierboven is in het midden een wapenschildje aangebracht: het is het officiele wapen van Trivières.

Over het wapen hiernaast is geen nadere info.

Onbekend wapenschild aan voorzijde

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Brabant Walonne 2.8-1

Braine le Château: Oude Pastorie?

Aan het marktplein (Rue des commerçants 6) bevindt zich een oud pand met metseltekens. Mogelijk was dit ooit de pastorie tegenover de kerk.

Bijzonder is hier een **maalkruis met vuurslag**.

Voorts een **hexagram** en een **toverknoop**.

Bovenin moet zich nog een **calvariekruis** bevinden, maar dat is op Google-streetview niet goed te zien.

Braine-le-Chateau

Dit is de laatste pagina van het Belgische gedeelte…
